Interreg - IPA CBC

CCI 2014TC16I5CB006

ПОДОБРЯВАНЕ НА БИЗНЕС КАПАЦИТЕТА НА ПРОИЗВОДИТЕЛИТЕ НА ОРГАНИЧНИ ПРОДУКТИ В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН НА БЪЛГАРИЯ И МАКЕДОНИЯ

ПРОЕКТ: EBC-OP-CBR

СТРАТЕГИЯ

ЗА РАЗВИТИЕ НА БИО ПРОИЗВОДСТВОТО В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН НА БЪЛГАРИЯ И МАКЕДОНИЯ

с план за действие за развитие на мрежата EOP-CBR

Този проект е съфинансиран от Европейския съюз чрез ИНТЕРРЕГ-ИПП трансгранична програма България - Македония

Съдържание

1. ВЪВЕДЕНИЕ И ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Необходимостта от разработване на обща Стратегия за насърчаване на биологичното производство в трансграничния регион на България и Македония бе установена в процеса на изпълнение на проект EOP-CBR през 2014 г. Предвижда се Стратегията да служи като основа за по-целенасочено развитието на сектора през следващите години и да допринесе за подобряване на възможностите за износ на производителите на био продукти.

Като продължение на дейностите и резултатите от реализирания през 2014 г. проект EOP-CBR, партньорите по проекта Федерация на производителите на органични продукти на Македония (ФМОП) и Сдружение СЪВРЕМИЕ - България, внесоха ново проектно предложение в рамките на програма INTERREG-IPA CBC България - Македония CCI Nr.2014TC16I5CB006. Новият проект включва реализацията на набор от дейности, насочени към подобряване на бизнес капацитета на биологичните производители в трансграничния регион, включително разработването на регионална стратегия за подобряване на биологичното производство в трансграничния регион на България и Македония.

Партньорите за двете съседни страни се споразумяха Стратегията да включва и План за развитие на Мрежата EOP-CBR, създадена за насърчаване на биологичното земеделие в трансграничния регион в рамките на проекта EOP-CBR, реализиран през 2014 г. Координатори на мрежата EOP-CBR са двата партньора на проекта, които имат за цел да привлекат всички заинтересовани страни, които да допринесат за подобряване на конкурентоспособността на сектора на биологичното производство в трансграничния регион.

Беше разработен SWOT анализ за биологичния сектор в трансграничния регион на България и Македония. Обхватът на SWOT анализа и Стратегията включват: био производство (растителна продукция, животновъдство и преработка на храни), ноу-хау и образование, биологично сертифициране, законодателство и политики, достъп до пазара, ресурси за биологично производство и съществуваща подкрепа за био сектора.

По време на двете работни срещи на мрежата EOP-CBR беше представен консолидиран вариант на Стратегията и на Плана за развитие на мрежата. По този начин членовете на мрежата и други заинтересовани страни имаха възможност да участват в дискусиите и да предоставят препоръки, идеи и експертни познания за подобрения във финалния етап от разработването на Стратегията. ФМОП в качеството си на партньор, отговарен за разработване на Стратегията, възложи изпълнението на дейността на подизпълнител. Стратегията е достъпна на македонски, български и английски език.

Стратегията ще бъде основа за ориентиране към по-целенасочено развитие на биологичния сектор чрез определяне на цели и прилагане на добре анализирани дейности, които ще допринесат за развитието на по-подходяща среда за подобряване на био сектора. Освен това в нея се предлагат ключови действия за справяне със специфични за сектора проблеми, като по този начин ще допринесе за реализиране на потенциал за растеж.

Като част от Стратегията е разработен План за развитие на Мрежата EOP-CBR, която бе създадена през 2014 г. за развитие на биологичното производство в

трансграничния регион в рамките на проекта EOP-CBR. Планът за действие за биологично производство осигурява рамка от приоритетни цели и действия, които ще доведат до институционално укрепване на мрежата и ще позиционират мрежата EOP-CBR, като водеща структура за сътрудничество с цел развитие на био производството в региона. Това ще позволи на мрежата EOP-CBR да предоставя услуги на участниците в био производството и да разглежда въпроси, които са определени като жизненоважни за развитието на целия био сектора. Въпреки това тази перспектива за развитие на биологичния сектор изисква целенасочени политики и стимули за сектора, както и предоставяне на допълнителна подкрепа - финансова, логистична, информационна, консултантска и организационна.

Този документ е само отправна точка за по-нататъшно развитие на биологичния сектор в трансграничния регион. За осигуряване на оптимални резултати, от жизненоважно значение е осигуряването на многостранен подход със сътрудничеството на всички заинтересовани страни.

2. МЕТОДОЛОГИЯ

Данните, използвани при разработването на Стратегията за подобряване на био производството в трансграничния регион на България и Македония, бяха получени от биологични производители и заинтересовани страни от трансграничния регион. Също така, беше разработен анализ на потенциала за растеж на биологичния сектор въз основа на 100 попълнени въпросника (50 от България и 50 от Македония) с обобщение на резултатите и аналитична част, включваща съответните заключения и препоръки.

Целта на анализа беше да се идентифицира производственият капацитет и потенциалът за растеж на сектора на биологичното производство в трансграничния регион. Бяха проучени и идентифицирани условията, трудностите и перспективите за развитие на износа. Също така една от специфичните цели на проучването беше да се идентифицират производителите в биологичния сектор с най-голям капацитет и най-голям експортен потенциал, но без необходим капацитет за разработване на успешна концепция за експортен маркетинг. Основната целева група на изследването бяха сертифицирани био производители и био производители в процес на сертифициране. Анкетата обхвана 50 био производители от пограничния регион на България и 50 биологични производители от пограничния регион на Македония. Базата данни на биологичните производители от трансграничния регион, създадена в рамките на проекта EOP-CBR, който приключи през 2014 г., бе актуализирана и използвана за избор на потенциални участници в анкетата, обхващаща целевия трансграничен регион. Проучването беше направено чрез въпросници, чието съдържание беше специално разработено за целите на анализа.

В допълнение към данните от проучването, беше събрана допълнителна информация от вторични източници. Данните бяха събрани чрез структурирани интервюта с различни заинтересовани страни от сектора. Източниците на информация включват: съществуващи износители и търговци, конвенционални земеделски производители, потребители, представители на местното и централно управление, представители на неправителствения сектор и други заинтересовани организации.

За разработването на Стратегията бяха предприети следните стъпки:

- Изготвяне на съдържание на Стретегията;
- Разработване на SWOT анализ на настоящата ситуация в трансграничния регион;
- Изготвяне на проект за Стратегията за развитие на трансграничния регион с обхват – трансграничния регион на България и Македония;
- Изготвяне на проект на План за развитие на Мрежата EOP-CBR;
- Консолидиране и финализиране на проекта за Стратегия и проекта на Плана за развитие на мрежата EOP-CBR.

3. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА СЕКТОРА

Както в България, така и в Македония селското стопанство играе важна роля за развитието на икономиката на двете страни. Приносът на селсктото стопанство към БВП е значително по-висок от средния за ЕС.

Поради благоприятният климат и близостта до големите пазари на ЕС, двете страни имат големи очаквания за развитието на селскостопанския сектор. Биологичното производство, също така, се разглежда като възможност, която все още не е достатъчно използвана и двете страни имат големи надежди за развитието на един силен био сектор. В Македония и в България биологичното земеделие първоначално е въведено чрез донорски проекти от неправителствени организации.

Днес био земеделието, като цяло се разглежда благоприятно, както от страна на потребителите, така и от организациите за подкрепа на бизнеса и правителството. Но развитието на сектора все още е близо до началния си етап.

Трансграничния регион на България и Македония се смята за един от основните източници на селскостопански продукти. В района могат да се отглеждат много култури, наред със зеленчуците, които са основните земеделски насаждения. Понастоящем селскостопанските продукти, отглеждани в трансграничния регион на България и Македония са предназначени, както за вътрешно потребление, така и за износ.

3.1 ВИДОВЕ БИО ПРОИЗВОДСТВО

3.1.1 РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Био земеделието в трансграничния регион на Македония и България в много аспекти се намира в една и съща фаза на развитие и е изправено пред еднакви пречки и в двете страни. Съществува голямо разнообразие в производството на селскостопански култури. Произвеждат се повече от 30 различни земеделски продукта. Въпреки че има очевиден ръст на произведените био сертифицирани култури и на обработваните площи, няма особено движение в предлагането на пазара. Увеличаването на броя на културите не се дължи на планувано разнообразяване, което да отговори на пазарното търсене, а на факта, че производителите се опасяват от липсата на възможности за реализиране на по-големи количества от един вид продукт, страхът от неуспешен сезон, поради неблагоприятни климатични условия или страх от ниска цена за даден вид продукция. Бизнес логиката на производителя налага производство на голям брой култури, така че успешните продажби на някои от тях да покрият производствените разходи за всички насаждения и по този начин да намалят риска от загуба, в случай на неблагоприятни климатични условия или загуба на пазари в даден момент.

След продължителното обезлюдяване на селските райони, евтиният труд не може повече да се счита за предимство. Поради използването на остарели производствени техники, липса на подходяща механизация и знания, а напоследък и въздействието от изменението на климата, се отчита по-нисък добив произведена продукция в сравнение със средните добиви в страните от Европейския съюз. Унаследеният проблем с малки разпръснати парцели в резултат на фрагментацията на по-големи земеделски площи е фактор, който води до липса на икономическа обоснованост за доставка и използване на сложна механизация, което би довело до увеличаване на добивите от реколтата и до производство на по-конкурентни продукти.

Досега комасацията и консолидацията на земята са само идея, която далеч не се изпълнява. Голяма част от земята остава неизползвана, поради различни причини, а правителствата не предприемат никакви действия. Тази ситуация е една от причините за селското население, което не притежава земя, да търси съществуване извън селските райони.

Няма достатъчно сертифицирано производство на най-търсените на пазара култури, като пресни зеленчуци и плодове, за сметка на култури, които са лесни за сертифициране като биологични продукти. Липсват усилия и решения за удължаване на производствения сезон и осигуряване на непрекъснатост на предлагането на продукти.

Развитието на производството на биологични култури се дължи основно на по-големи и организирани компании и производители, които са идентифицирали възможности за износ.

3.1.2 ПРЕРАБОТКА НА БИО ПРОДУКТИ

В трансграничния регион на Македония и в България хранително-вкусовият сектор е сравнително добре развит. Въпреки това малък брой преработватели се

занимават или смятат да започнат био производство. В по-голямата си част преработвателите не са запознати с изискванията за биологично сертифициране на хранителната промишленост. По отношение на знанията им относно подкрепата и методите, използвани при преработката на биологични продукти, е налице обща липса на информация. Това прави още по-трудно решението им за сертифициране към биологично производство. Въпреки това, липсата на информация се явява само първоначалната бариера, която не е единствената причина за отсъствието на преработени би продукти. Преработващият сектор няма никаква информация за наличните количества, за видовете биологични суровини или за производствения потенциал на биологичните суровини, които биха могли да бъдат обработени. Също така повечето преработватели нямат достатъчно информация, за да преценят възможностите, както за производството, така и за продажбата на преработени биологични продукти. Повечето продават продукцията си на чуждия пазар като нискокачествена и на ниска цена. Само малка част от преработвателите действително произвеждат продукти с високо качество, на които ще бъде добавена стойност посредством биологичното сертифициране.

Допълнителна причина е и фактът, че при интерес от страна на преработвателите за сертифицирани биологични продукти, земеделските производители имат нереалистични очаквания относно цените, които трябва да получат за продукцията си, въпреки субсидиите, които получават. Всичко това се отразява обезкуражаващо на предприемчивостта на преработвателите.

Преработвателният сектор на теория би могъл да абсорбира излишъците от биологични продукти и по този начин да даде решение на някои от проблемите, свързани със свръхпроизводството и сезонния характер на производството. Независимо от това, за да работи това предположение, е необходимо планирано производство на суровини, които по-късно да бъдат преработени. Договорното земеделие е на ниско ниво, а историческата практика на неуспех да се постигнат договорените условия, създава ситуация на голямо недоверие относно възможността за дългосрочно сътрудничество между производителите и преработвателите. За съжаление договорното земеделие между първичните производители и преработвателите почти не се практикува. Напротив, работата им е на риск, като всеки се надява, че другият ще бъде в неблагоприятно положение и ще бъде принуден да продава продуктите си на ниска цена или съответно да ги купува на висока цена.

Да се има предвид размерът на вътрешния пазар на биологични продукти, изглежда е доста непригодно за преработвателите, които са предимно експортно ориентирани. През последните години, обаче, се наблюдава ясна тенденция в предлагането на био продукти, преработени на вътрешния пазар. До голяма степен, това са микропредприятия, които виждат биологичното производство като възможност за навлизане в определен пазарен сегмент, като същевременно се избягват високите очаквания за количества и качество на продуктите. С развитието на продуктовото предлагане от страна на тези фирми и на техните продукти на експортните пазари, може да се очаква повишена раздвиженост в този сегмент.

3.1.3 ЖИВОТНОВЪДТВО

Според направения анализ, най-силната страна на биологичното животновъдство са природните условия и наличието на екологично чисти райони. Едно от предимствата за развитието на биологичното земеделие е традиционният начин на животновъдство, който отговаря на изискванията за био производство. Евтината работна ръка не може вече да се счита за предимство, тъй като има постоянна миграция на населението в селските райони. Въпреки че има известно предлагане на био млечни продукти, се отчита липса в доставките на месо и месни продукти. Въпреки интереса на търговците към местни био продукти от животински произход, предлагане все още липсва, поради сложността на процеса на доставки на крайни продукти. Предлагане на био яйца и птиче месо също липсва, най-вече заради изискванията за биологично отглеждане, които позволяват само свободно отглеждани птици и ограниченията по отношение на гъстота на птиците, както и нежеланието на местните производители да приемат тези условия.

От друга страна, недостатъчното образование и осведоменост на мнозинството от участниците по отношение на биологичното производство е проблем, който затруднява растежа на този производствен сегмент.

Повечето от животновъдите не произвеждат собствен фураж, така че имат затруднения да се сдобият с органичен. Това се отнася най-вече до протеинови култури, тъй като в Македония и България няма традиция да се произвеждат такива. Също така, липсата на подходящи налични съоръжения за отглеждане на свине и птици по принципите на биологичното земеделие, води до изключително ниски резултати, именно в тези два сегмента на животновъдството.

Управлението на държавните пасища също е на много ниско ниво, което създава несигурност на животновъда в дългосрочното планиране и развитието на производствените структури.

3.2 НОУ-ХАУ И ОБРАЗОВАНИЕ

Като се има предвид, че биологичното производство в региона няма достатъчно дълга и богата история (последните 10 години), не можем да говорим за трансфер на знания между поколенията в семействата, участващи в селското стопанство. Факт е, че познанията на повечето производители се прехвърлят от поколение на поколение и че гъвкавостта и готовността за приемане на нови знания са изключително ниски сред селскостопанските производители, което оказва негативни последици за развитието на биологичното земеделие. Конвенционалното земеделие и "научените" методи за производство, на практика създават вероятни, а по-късно финансови и други бариери за производителите, когато срещат и възприемат нови тенденции и производствени методи, като тези в биологичното производство.

Потребността от по-различно образование и обучения беше посочена от биологичните производители от трансграничния регион. Най-желаните теми за обучения са защита от вредители, последвани от торене, борба с плевелите и маркетинг. Според резултатите от проучването, биологичните производители са търсили различни възможности за обучение и образование, но трудно могат да получат такива.

Почти всички анкетирани и интервюирани посочват като източник, където намират информация или получават обучение за биологично земеделие, обработка и тенденции, предимно интернет, следван от проекти на НПО и донорски програми, книги и други земеделски производители. Очевидно е, че консултациите от експерти, образователни институции и националните служби не получават никаква оценка.

Независимо от факта, че има показателна ориентация към развитието на биологичното производство, официалната образователна система в Македония и България не е достатъчно развита, за да подкрепи тази област професионално. В България и в Македония има висши учебни заведения, където студентите могат да се обучават за биологично производство. Има и магистърски програми за биологично земеделие. В България в средните училища не е въведено обучение за биологично производство, докато в Македония, в земеделските средни училища има възможност за избор на такъв предмет по предпочитание.

При обсъждането на националните консултантски служби е важно да се спомене, че тази услуга включва консултанти в областта на селското стопанство. Тези институции се управляват от държавата и техните задачи се определят от директорите, които са отговорни пред министрите на земеделието в Македония и България. В допълнение към предизвикателствата по отношение на финансиране, организация и персонал, с които се сблъскват националните консултантски служби, съществува и въпросът как да се определи необходимата степен на квалификация, която съветникът/консултантът трябва да притежава, за да осигури подходящи консултантски и образователни услуги в областта на биологичното земеделие. Освен това, общините не разполагат със специализиран персонал, занимаващ се със селскостопанския сектор. Единствените компетентни са в местните служби за икономическо развитие, докато общинските земеделски комисии обикновено имат единствено координираща и политическа роля.

Държавните служби за съвети в земеделието и най-вече на общинско ниво имат недостатъчна компетентност по отношение на предоставянето на услуги в областта на биологичното земеделие, въпреки че биологичното производство е частично включено в обхвата на предоставяните от тях услуги.

Неформалното образование, предлагано от неправителствения сектор и донорските проекти, играе основна роля в трансфера и разпространението на новото ноу-хау (познания и умения) за биологично производство за различни целеви групи (производители, потребители, търговци). Въпреки че тези усилия са много малки по размер, без приемственост и неорганизирани, този начин на обучение значително допринася за развитието на биологичното производство в региона.

Все пак трябва да се отбележи, че чрез този тип обучение се провеждат само общообразователни и встъпителни обучения, поради което липсва трансфер на

съществени знания. Малък брой обучения и трансфер на знания, действително предлагат специализирана и експертна информация, от която производителите се нуждаят, за да направят производството си по-успешно.

Обменът на информация между производителите не е организиран. Липсват средства, чрез които производителите могат да се информират взаимно и да споделят знания и опит. Трансферът на нови технологии се извършва само от компаниите, които ги продават, а организираното прехвърляне на нови знания за важни въпроси на експертно ниво почти не съществува.

3.3 БИО СЕРТИФИЦИРАНЕ

През 2017 г. био сертифицирането в България се извършва от 15 сертифициращи органа, по-голямата част от които са чуждестранни. Тези организации са изброени в регламента на ЕС 1235.
Повечето сертификации се извършват съгласно Регламента на ЕС за биологичното производство. Значително по-малък брой био оператори са сертифицирани съгласно NOP и други стандарти.

В Македония през 2017 г. има два сертифициращи органа, одобрени от Министерството на земеделието. Един от сертифициращите органи е местен. Повечето от сертификациите в Македония се извършват съгласно македонския закон за биологичното производство, който в по-голямата си част е хармонизиран с Регламента на ЕС за биологичното производство. Значително по-малка част от производителите са сертифицирани съгласно Регламента на ЕС за биологичното производство, NOP и други стандарти.
Много производители в Македония решават да се сертифицират по националното законодателство за биологичното производство в преходния период и да преминат към сертифициране в съответствие с европейското законодателство, след като развият производствения си капацитет и идентифицират пазарните възможности. Това е по-рентабилен вариант за производителите, които са в преходен период и все още не са идентифицирали пазари за износ.

По отношение на акредитацията и двете страни имат акредитиращи органи, при които могат да бъдат акредитирани сертифициращи лица
В двете страни общото мнение и доверието в процеса на био сертифициране и био сертификатите, като цяло не са на високо ниво. Много потребители имат съмнения в това отношение.
В двете страни държавните инспекторати контролират работата на сертифициращите органи. Държавните инспектори обаче, работят по множество въпроси, свързани със селското стопанство и не са достатъчно запознати с подробните правила и добри практики за извършване на био сертифициране

3.4 ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПОЛИТИКИ

Законодателство

След влизането на България в ЕС се изпълняват разпоредбите на действащия Регламент на ЕС (ЕО) № 834/2007 и Регламент (ЕО) № 889/2008 относно подробните правила за прилагане на Регламент (ЕО) № 834/2007. Регламент (ЕО) № 1235/2008 относно вноса на биологични продукти от трети страни и за установяване на правила за прилагане на Регламент (ЕО) № 834/2007 относно този внос, също са хармонизирани и приложими.

За периода 2004-2005 г. беше разработен План за действие за биологично производство за периода 2007-2013 г. Планът обаче, както изглежда, беше твърде амбициозен и поставените цели бяха постиганти далеч зад плановете.

Законодателството за био производство на Македония влезе в сила и се прилага от 01.01.2010г. Голяма част от подзаконовите нормативни актове са възприети от приложенията, съдържащи се в регламентите на Европейския съюз. Въпреки че в голяма степен законодателството е изготвено в съответствие с правната уредба на Европейския съюз, някои раздели осигуряват възможност за различни тълкувания. Текущите промени в европейското законодателство, които не са актуализирани в националното от 2010 г., отдалечават националното законодателство по отношение на пълното съответствие. Въпреки приноса на туининг проект на Европейската комисия и работата на експерти от Италия в подготовката на хармонизирана версия на закона през 2015 г., Министерството на земеделието, горите и водното стопанство на Република Македония не се интересува от утвърждаване на измененото законодателство.

Македония все още е изолирана по отношение на признаването на националния сертификат. Признаването на националния сертификат е на много ниско ниво и от малък брой страни. Също така в момента няма интерес от страна на държавните органи да полагат усилия за хармонизиране на националното законодателство и евентуално да започнат процес на включване на Македония като "трета страна" в съответствие с Европейските регламенти.

През 2013 г. Македония прие Национален план за биологично производство за периода 2013-2020 г.

Развитието на биологичния сектор, както в Македония, така и в България, започва с и до голяма степен се дължи на чуждестранни донорски организации, а не на държавна подкрепа или инициатива. Неправителственият сектор е основният фактор, улесняващ развитието на биологичния сектор чрез подкрепа и осъществяване на образователни и промоционални дейности. Освен това, градското население и младите хора са по-екологично и здравословно осъзнати, като по този начин приветстват и подкрепят инициативите за биологично производство.

Убеждението на редица заинтересовани страни от сектора е, че политиците в двете страни възприемат биологичното земеделие като единичен проблем. Както в Македония, така и в България, правителството започна да участва в развитието на биологичното производство под

натиска на присъединяването към ЕС, посредничеството на финансиращи проекти и лобирането на неправителствените организации. Понастоящем има политическо съгласие, че биологичното земеделие може да бъде мярка за справяне с обезлюдяването на селските райони, някои социални проблеми и до известна степен да допринесе за стимулиране на алтернативния туризъм, но все още не е признато особеното значение за обществото от гледна точка на опазването на околната среда, икономически и социални ползи. Политиките в областта на биологичното земеделие все още зависят главно от волята на министъра на земеделието, а не от заключенията от стратегически и аналитичен подход за разработване на политики за подкрепа на сектора.

Министерството на земеделието в България допринася за развитието на биологичното производство по няколко начина. Отделът за биологично производство е създаден през 2010 г. в рамките на Министерството, за да отговори на законодателните въпроси и да координира развитието на биологичното производство. Министерството на земеделието организира и спонсорира няколко публични международни събития за популяризиране на биологичното производство. Министерството на земеделието на България поддържа български национални щандове на Зелената седмица в Берлин и на международното изложения за био производство BioFach в Нюрнберг, като избарни подходящи международни изложения за биологично производство. Участниците в тези събития са около 15-20 фирми, а интересът нараства.

Ситуацията в Македония е сходна. Към Министерството на земеделието съществува отдел за биологично производство, но неговият принос и влияние върху цялостното развитие на движението са под въпрос. Зависи от висшите служители и обикновено от министъра да се предприемат инициативи за развитие, предоставяни от неправителствените организации, донорските организации или бизнеса. Министерството на земеделието спонсорира едно ежегодно събитие, докато няколко кметове в Скопие направиха собствени събития със скромни резултати.

За първи път Министерството на земеделието на Македония подкрепи национален щанд на Biofach през 2016 г.

Правителствата проявяват готовност да подкрепят сектора на биологичното производство през последните години поради редица причини: намаляване обезлюдяването на селата, увеличаване на приходите чрез износ на био продукти, заместване на вноса и създаване на устойчива ниша на вътрешния пазар, защита на околната среда и насърчаване развитието на селските райони чрез биологично производство.

Независимо от причините и степента на предоставената подкрепа за био сектора, ако политиките и действията не са добре разработени, те могат да доведат до погрешно тълкуване и недоволство от страна на политиците и заинтересованите страни от сектора. Поради това е полезно

да се изясни открито какво се очаква да се постигне от предвидената политика за биологичния сектор и за правителството.

За да постигнат ясна визия как да развиват биологичния сектор, правителствата трябва да направят подробна оценка на общите си политики и планове за развитие на селското стопанство и да разберат какво влияние ще имат те върху конкурентоспособността и условията на био сектора. Политиките за подкрепа трябва да се основават на секторни анализи и да се насочват не само към финансова подкрепа на производството, но и към увеличаване на равнището на информация, даване на възможност за трансфер на знания, стимулиране на научни и изследователски дейности и прилагане на иновации.

Следователно създателите на политики за развитие трябва да се запознаят с най-новата информация за различните практики във финансирането на дейностите, които позволяват развитието на биологичния сектор. По отношение на политиките основната роля на правителството трябва да бъде намаляването на административната тежест и създаването на благоприятна среда за развитие на бизнеса. Това обаче не изглежда да е така в момента.

3.5 ДОСТЪП ДО ПАЗАРИ

По принцип обществеността познава термина "биологично производство", но само малък брой потребители (главно от градските райони) разбира този термин по адекватен начин. Няма достатъчно информация за биологичното производство, разпространявана чрез медиите и често тя е недостатъчна и неточна. Понастоящем, обаче изглежда, че медиите все повече се интересуват от биологичното производство, което трябва да се използва за осигуряване на по-качествена информация.

Местните пазари за биологични продукти, както в Македония, така и в България, все още са в ранен етап на развитие. Въпреки това през последните години предлагането на био продукти от внос и от местно производство, нараства. Органичните продукти могат да бъдат намерени в специализирани магазини, понякога на зелените пазари, вериги, супермаркети и онлайн магазини. Преработените био продукти са предимно вносни, но броят на местните постепенно се увеличава. Липсата на био продукти от животински произход е очевидна, като се предлагат само млечни.

Малките биологични производители в региона срещат редица пречки за продажбата на своите продукти. Това включва: необходимост от лични директни продажби, която отнема време, необходимо за управление и развитие на производствения процес, осигуряване на логистика за продажба на продуктите, заплащане на продадените продукти, спазване на изискванията на супермаркетите и разходи за позициониране на продуктите в търговията на дребно.

В допълнение, биологичните производители често продават продуктите си на същите цени, като конвенционалните. Основните причини за това са неконкурентната позиция на отделния производител, сезонният характер на производството, недостатъчното регулиране на вътрешния пазар, липсата на възможности за съхранение на продукцията и липсата на възможности за диверсификация.

Според данните, получени от проучването, малък брой производители в региона продават продуктите си в големите търговски центрове и вериги. Също така, само малък брой производители успешно предлагат продукти от своите ферми или продават чрез директна доставка на потребителите Важно е да се подчертае, че производителите, които си сътрудничат с дистрибутори, реализират само една част от продукцията си чрез тях, докато останалата се разпространяват чрез лични продажби или други търговски канали.

Анкетираните био производители в региона произвеждат над 30 различни селскостопански продукта, зеленчуци и плодове. За съжаление, тяхното мислене произтича от дългогодишния им опит и проблемите, с които се сблъскват при продажбата и реализацията на продукцията на вътрешния пазар. Трудностите, свързани с продажбата на цялата продукция като биологична, са следствие от слабата договорна позиция на производителите, нерегулирания пазар за био продукти, недостатъчното сътрудничество между самите производители, между преработвателите и производителите и често некоректното отношение на дистрибуторите и търговците. Все пак, трябва да се отбележи, че напоследък търсенето е нараснало и все повече биологични производители успяват да продадат по-голямата част от продукцията си като биологична.

Важно е да се подчертае, че в една или друга степен, всички производители нямат проблем при продажбата на своите продукти на конвенционални цени. Все пак, продажбата на по-високи цени, които по принцип трябва да оправдаят инвестициите на производителите в органични материали и допълнителен труд, е твърде слаба. Предлагането е сезонно и ограничено, както по отношение на разнообразието, така и по отношение на наличните количества. Производителите обикновено не прилагат методи за удължаване на производствения сезон или разнообразяване на предлагането, за да си осигурят по-дълъг период на продажба. Те предлагат разнородна продуктова гама, но повечето от тях присъстват на пазара само с ограничени количества и в кратки периоди през годината. Въпреки че биологичните продукти намират пътя си към супермаркетите, не се прави много за тяхното популяризиране и подобряване на наличността. Алтернативните и директни канали за продажби и промоция, които биха позволили на производителите да изключат посредниците и да увеличат доходите си, обикновено не се използват. До голяма степен, особено когато става въпрос за пресни продукти, на самите потребители се налага трудно да открият директните източници на биологични продукти и да намерят начин да ги достигнат.

По отношение на износа, това е възможност, което все още е достъпна само за големи и добре организирани фирми. Пазарът на Европейския съюз предоставя огромен потенциал, но той има строги изисквания за количества и качество. Предвид на неразвитите отношения между производители, преработватели и

търговци, успешните примери за договорно производство на био продукти са редки. Като цяло един от начините за намаляване на риска от загуба на пазари за износ е големите фирми да планират собствено производство, като по този начин се установява контрол върху производствените цени и биологичното качество на продуктите. Също така трябва да се има предвид и сложността на предлагането на био суровини от голям брой индивидуални производители. Използването на неразрешени продукти за защита от един производител би попречило на органичната същност на цялата структура на доставките. В същото време, потвърждаването на биологичния статут по принцип се извършва чрез лабораторни тестове, които са доста скъпи и биха повлияли значително на цената на продуктите, ако се тестват проби от множество производители в структурата на доставките.

3.6 ПРОИЗВОДСТВЕНИ РЕСУРСИ

Една от основните причини, които затрудняват развитието на биологичното производство, е липсата на подходящи продукти за растителна защита. Това допринася за тенденцията за био сертифициране на производствените процеси и на културите, които имат по-малко изисквания за внос на защитни средства (орехи, лешници, ябълки, нарове, овцевъдство и др.). От друга страна има проблем при реализацията на тези продукти на пазара, тъй като потребителите са най-заинтересовани да купуват био плодове и зеленчуци, защото е известно, че конвенционалните продукти се произвеждат с интензивно използване на пестициди. Това включва някои от най-често потребяваните плодове и зеленчуци, като моркови, домати, чушки, краставици, ябълки, грозде, круши и др.

Липсата на информираност на производителите за наличието на средства за защита и торове, разрешени за употреба в биологичното производство, както и ограничената достъпност и липсата на знания за правилната им употреба, също са основни фактори, които забавят развитието на биологичното производство.

Много конвенционални производители са погрешно информирани, че при биологичното производство не се използват средства за защита и затова го смятат за "невъзможно" и не прояват интерес към него. Освен това е факт, че онези, които се интересуват, трудно намират точната информация за предлагането и правилното използване на защитните средства.

Фирмите, които предлагат средства за растителна защита, все още нямат голям интерес да продават средствата, разрешени за употреба в биологичното земеделие. Същите тези фирми, вече са си създали канали за продажба на конвенционални средства за растителна защита, които им осигуряват солидна печалба. Въвеждането на продукти за защита, разрешени за употреба в биологичното производство, изисква допълнителни инвестиции в обучението на персонала, изграждане на регионална мрежа за търговия на дребно, популяризиране, както и инвестиции в информирането на производителите за правилна употреба и ползите от използването на тези продукти. Като се има предвид, че броят на биологичните производители все още е малък, предлагането

на такива продукти от големи дистрибутори, просто не се разглежда като целесъобразна инвестиция.

Освен това разрешените продукти за биологична защита, изискват по-високо ниво на образование от страна на земеделските производители. Това е така, защото биологични продукти имат свои специфични изисквания за съхранение и употреба. Това допълнително означава, че както доставчиците, така и вносителите на тези продукти следва да прехвърлят тези допълнителни знания на земеделските производители и да осигурят подкрепа за тяхното използване. Естествено, това е допълнителна инвестиция, която в настоящата ситуация изглежда напълно неоправдана за вносителите.

Поради тази причина в момента предлагането на продукти за растителна защита се извършва само от микропредприятията, които имат по-развит предприемачески дух. Тези фирми предлагат малка гама от продукти за защита, като така се опитват да установят своята позиция на пазара. Като се имат предвид ограничените възможности за популяризиране и продажба и конкуренцията на големите компании, които предлагат конвенционални продукти за защита, успехът на тези малки фирми, обикновено е непостоянен и ограничен.

Като се има предвид, че в България се прилагат разпоредбите на Европейския съюз и принципа на свободния пазар, регистрацията на продуктите за защита е надлежно регулирана и не представлява пречка за тяхното предлагне.
За разлика от България, в Македония регистрацията и вносът на продукти за растителна защита, които се допускат в биологичното производство, представляват сериозна пречка за развитието на био сектора.

3.7 СЪЩЕСТВУВАЩА ПОДКРЕПА

След присъединяването на България към ЕС действа Програмата за развитие на селските райони, като мярка 214 „Агроекологични плащания” се използва като основен финансов стимул за развитие на биологичното производство. За да имат право на тези субсидии, биологичните производители трябва да бъдат официално био сертифицирани. Много от малките производители не могат да получават субсидии, поради изискванията за минималния размер на земеделските стопанства.

Субсидиите включват биологични култури, животни и пчелни семейства. Сумите, разпределени чрез системата на субсидиране на растителна продукция в България, варират от 30 евро на хектар до 730 евро на хектар. Био производителите могат да кандидатстват за субсидии и по допълнителни мерки по Програмата за развитие на селските райони заедно с конвенционалните производители. Подкрепата се предоставя за всички култури и на всички производители, които са в преход към биологични или сертифицирани като биологични производители. При започване на процеса на сертифициране, биологичните производители трябва да останат био сертифицирани поне 5 години, за да използват субсидиите за биологично производство.

В Македония, обаче, няма средства на ЕС за субсидиране на биологичното земеделие. Поради това средствата се осигуряват от националния бюджет за селското стопанство. Освен това, от страна на ЕС има малко насоки по отношение на правилното

използване на държавните средства за стимулиране на сектора. Обикновено мерките за подкрепа се създават от служители на министерството, които имат ограничени познания и опит в планирането и изпълнението на мерки за развитие. Не се извършва мониторинг на резултатите и анализи на прилаганите мерки за подкрепа при разработването и приемането на годишните планове за подкрепа. Също така през последните няколко години има голям брой несъответствия и промени в сумите, предвидени за подпомагане на биологичното производство.

Понастоящем субсидиите за растителна продукция възлизат на 30 евро на хектар до 550 евро на хектар. Подкрепата се предоставя за всички култури и на всички производители, които са в преход към биологични или като био сертифицирани производители. Производителите нямат задължение да останат в сертификация, така че могат да се възползват от възможността да получат субсидии по време на преходния период и да се откажат по всяко време. Ето защо възниква въпроса дали възможността да се получат субсидии по време на периода на преход, без допълнителни изисквания, не е стимулирала злоупотребата с вътрешна подкрепа, тъй като производителите целят да получат субсидии, но не полагат усилия да финализират прехода към биологично земеделие. Освен това плащането на субсидиите често се забавя, а сложните административни процедури при кандидатстване за финансова помощ, както и големият брой грешки в процедурите за плащане са основен фактор за разочарованието на производителя и ограничават развитието на биологичното производство. И в двете страни, производителите, които получават субсидии, нямат задължение да продават продуктите си като биологични и често не могат да намерят пазар за продажба на продуктите си като органични.

Също така в много случаи производителите не могат да продават продуктите си като органични поради по-високите им цени и се налага да ги продават без ценова премия. Има и много случаи, при които производителите, дори не се заемат да търсят пазар за своите биологични продукти. Така че има подозрение, че някои производители се сертифицират като биологични, само заради съществуващата финансова подкрепа. Това обикновено се отнася за традиционните производствени системи, които най-често отговарят на изискванията за биологично производство. Следователно при малки или никакви промени в производствените им системи, те могат да получат увеличени субсидии.

Високата зависимост от субсидии за производство, съчетана с ниска вътрешна покупателна способност, би трябвало да повдигне въпроса, дали биологичното производство, подбудено от желанието да се получат субсидии, а не от пазарната реализация, ще възпрепятства устойчивото развитието на сектора. Въпреки наличието на подкрепа в двете държави, не се наблюдава особен растеж на сектора и био производството все още е слабо развито, особено в трансграничния регион на двете страни. По този начин трябва да се отговори на въпроса, дали мерките за подкрепа са добре структурирани и изпълнени правилно.

Също така ролята на държавата е да извършва мониторинг и анализ на резултатите от прилаганите мерки за подпомагане развитието на биологичното производство, политиките и финансовите инструменти, за да се разработят нови и по-подходящи такива. Като цяло мнението е, че това не се прави на задоволително ниво, ако изобщо се случи.

4. SWOT АНАЛИЗ на биологичния сектор в трансграничния регион

SWOT анализът включва:

- Силни страни , които трябва да бъдат доразвити за стимулиране растежа на биоогичния сектор
- Слаби страни, които трябва да бъдат преодолени за подпомагане на растежа на биологичния сектор
- Възможности, които биха могли да се използват, за насърчаване на растежа на биологичния сектор
- Заплахи за разстежа на био сектора, които в идеалния случай трябва да се неутрализират

SWOT анализът е разделен на седем приоритетни области за действие, които бяха идентифицирани, като се акцентира върху производството, ноу-хау и образованието, биологичното сертифициране, законодателството и политиките, достъпа до пазари, производствените ресурси и съществуващата подкрепа.

a. БИО ПРОИЗВОДСТВО

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Благоприятни климатични и почвени условия	Съществуващи райони без напояване с постоянен риск от ниски добиви и малък брой култури, които могат да бъдат култивирани.
Производителите имат опит в отглеждането на селскостопански култури по традиционен начин	Недостатъчна и непоследователна популяризация на предимствата на биологичното производство и възможностите за участие на производителите
Наличие на автохтонни (местни) сортове с добър генетичен потенциал	Слаба мотивиция на производителите за увеличаване на биологичното производство вследствие на слабото търсене и неадекватните мерки за подпомагане сектора.
ПРЕРАБОТКА	Неадекватно прилагане на съвременни агротехнически мерки, поради липса или остаряла механизация и недостатъчна подготовка на производителите.
Съществуваща подкрепа за преработката на биологични продукти	Био производителите нямат капацитет и интерес да участват в дейности, свързани с добавяне на стойност на продуктите

	(преработка във фермата и разнообразяване на производството).
Развит и експортно ориентиран преработвателен сектор	Липса на инфраструктура и техники за удължаване на сезона на отглеждане
Преработвателите се интересуват от производството на продукти с добавена стойност	Неефективно и скъпо производство, поради липсата на модерни производствени технологии
ЖИВОТНОВЪДСТВО	Малък брой производители, участващи в биологичното производство
Благоприятни условия за развитие на биологичното животновъдство (незамърсени естествени ливади и пасища)	Голяма разпокъсаност на земеделските земи и малки добиви
Традиционни земеделски техники на производство, много близки до биологичното производство	Изключително неадекватна структура на производителите, участващи в биологичното производство (опортюнисти, пенсионери, безработни, фермери през уикенда)
Животновъди с дългогодишен опит и съществуване на традиции в отглеждането на животни	Недостатъчна организация на производителите по отношение на планиране на производството и неговата реализация.
	Липса на познания за биологичните производствени техники
	ПРЕРАБОТКА
	Липса на съоръжения за преработка за биологичното производство
	Липса на достатъчни количества сертифицирана суровина за преработвателите
	Липса на познания за техниките на биологичната преработка на продукцията
	Липса на координация между преработвателите и производителите и липса на договорно производство
	Няма подкрепа за преработката на биологични продукти (BG)
	ЖИВОТНОВЪДСТВО
	Недостатъчна информация за биологичното животновъдство на всички нива
	Липса на концентриран протеинов фураж от местно производство
	Липса на обработваема земя за производство на фуражи в близост до ферми

	Слаба подготовка и капацитет на животновъдите за производство на фураж
	Липса на сертифицирани съоръжения за преработка на фураж
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Определяне na количеството вносни биологични продукти и проучване на възможността за заместване на вноса с местно производство	Бавно развитие на вътрешния пазар
Подобряване на ефективността на биологичното земеделие	Внос на по-конкурентни продукти
Привличане на повече производители в биологичното производство	Недостигът на вода за напояване в някои региони
Създаване на програми за регионално сътрудничество	Световна икономическа рецесия и отрицателното въздействие на глобализацията
Насърчаване на пазарно ориентирано, а не био земеделие, мотивирано от получаването на субсидии	Климатичните промени и негативни последици от глобалното затопляне
Съживяване на селските райони с потенциал за развитие на биологичното производство	Биологичните продукти се изнасят като първични селскостопански суровини, а не като крайни продукти
Въвеждане на насочено производство въз основа на търсенето на външните пазари	Миграция на населението от селата към градовете
Повишено използване на финансиране от ЕС от страна на производителите и привличане на инвестиции в биологично производство	Свръхпроизводство на субсидирани земеделски култури
Улесняване на достъпа до селскостопанска техника, производствено оборудване и технология за съхранение	Липса на политика за консолидация на земята и запазване на малки и фрагментирани парцели
Подкрепа за развитие на малките фермери	Голям процент от земята не се обработва
Подкрепа за създаване на групи производители и кооперации, чрез развитието на нови пазарни възможности	Големи производители, които не се интересуват от биологично производство
ПРЕРАБОТКА	Ниско ниво на развитие на селските райони и миграция на селското население
Нарастващото търсене на биологични продукти на вътрешния, регионалния и световния пазар	Намаляване на наличната работна ръка в селските райони
Съгласуване с преработвателния сектор и използване на излишъци от биологични	**ПРЕРАБОТКА**

пресни продукти в периоди на увеличаване на предлагането	
Идентифициране на големите производители и тяхното участие в биологичното производство	Ниска информираност на преработвателите относно достъпа до суровини и пазари за биологични продукти
ЖИВОТНОВЪДСТВО	**ЖИВОТНОВЪДСТВО**
Ориентиране на земеделските производители към производство на протеинови култури	Постоянно намаляване на добитъка
Въвеждане на оборудване и сортове, които ще допринесат за увеличаване на фуражното производство	Слаби финансови възможности и недостатъчен капацитет на животновъдите
Подпомагане на малките и средните предприятия и занаятчийските производители да развият пълния си потенциал в биологичното производство	

4.2 НОУ-ХАУ И ОБРАЗОВАНИЕ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Биологичното производство се изучава в земеделските гимназии (МК)	Учебните програми в земеделските гимназии и университетите не предлагат достатъчно съдържание за биологично производство;
Биологичното производство се изучава в бакалавърски и следдипломни учебни заведения	Установените образователни стандарти са недостатъчни и с несъответстващи учебни програми;
Съществуващ интерес на донорските организации за образователни дейности в биологичното производство;	Недостатъчен обмен на информация и сътрудничество с образователни и изследователски институции от други страни;
Съществуващи публикации с уводна информация за биологичното производство на местни езици	Недостатъчни възможности на производителите за достъп до знания и образование за биологично производство;
Наличие на експертен и инфраструктурен капацитет за осъществяване на изследователски дейности в областта на биологичното производство	Пълно отсъствие на съвременни, специфични, специализирани и приложими знания за биологичното производство на различни сортове култури;
Наличие на ресурси в селскостопанските гимназии и университети за провеждане на демонстрации, опити и приложни изследвания в областта на биологичното производство	Съществуващите експертни познания и капацитет за инфраструктурни изследвания не допринасят за областта на биологичното производство

Наличие на организации, които предлагат неформално образование за биологично производство	Ниско равнище на познания за изискванията и техниките за биологично производство от държавните консултантски служби и невъзможността за предаване на знания на производителите;
	Малък брой научноизследователски проекти в областта на биологичното производство;
	Липса на специализирани образователни материали за биологично производство и липса на обмен на информация между биологичните производители;
	Непълно използване на изследователския потенциал;
	Повечето производители имат скромно познание за модерните производствени техники;
	Липса на достатъчно образовани специалисти, които могат да предлагат консултантски услуги;
	Пълна липса на трансфер на знания и обучение за маркетинг и продажби на биологични продукти
	Недостатъчно ниво на информация и познания за биологичното производство
	Повечето обучения и образователни усилия се изпълняват периодично чрез проекти на НПО
	Недостатъчни и ненадеждни източници на обучение, образование и научни изследвания
	Недостатъчен капацитет за предоставяне на консултантски услуги в държавните институции
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Идентифициране и потговаряне на нуждите от обучение	Липса на интерес в младите хора към професиите, свързани със селското стопанство
Подобряване на съществуващата подкрепа за консултантски услуги и развиване на потенциала за предоставяне на краткосрочни експертни съвети на производителите	Забавяне на прилагането на нови методи и технологии за биологично производство
Подпомагане на НПО в осъществяването на проекти за обучение по биологично производство, работа в мрежа и трансфер на знания	Миграция на млади висококвалифицирани специалисти в чужбина

Включване на биологичното производство като образователен модул в началните и / или средните училища	Дългосрочно изключване на научните и изследователските организации
Създаване на центрове за неформално образование и изследвания в областта на биологичното производство	Дългосрочно отсъствие на подходящи консултантски услуги
Провеждане на определени обучения за отглеждане и реализация на култури, търсени на пазара	Дългосрочна липса на знания и подходяща мотивация.
По-добро използване на средствата за образование на ЕС	
Въвеждане и подкрепа на групи за дискусии на заинтересованите страни в биологичното производство	
Насочване на научните изследвания и приложната наука към развитието на биологичното производство	
Проучване и въвеждане на сортове, които се приспособяват към местни условия и при съществуващи климатични промени	
Подпомагане на биологичните производители чрез програми за доброволци, практикуващи и стажанти	
Създаване на програми за регионално сътрудничество и обмен на опит	

4.3 БИОЛОГИЧНО СЕРТИФИЦИРАНЕ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Наличие на услуги, свързани със сертифицирането	Липса на подкрепа за разходите за сертифициране (BG)
Развита конкуренция в предлагането на услуги за сертифиране (БГ)	Сертификация съгласно национален стандарт, който не е признат в ЕС (МК)
Съществуваща финансова подкрепа за разходите за сертифициране (МК)	Малък брой сертифициращи органи, т.е. слаба конкуренция в сертификационните услуги (МК)
Създадена контролна система от държавните инспекторати	Липса на подробна информация за сертифициране на селскостопански суровини
Наличие на информационни материали за запознаване с процеса по сертификация процес	Малък брой местни инспектори за биологично производство в трансграничния регион

Съществуване на групово сертифициране (БГ)	Ограничена информация и недоверие в процеса на сертифициране
Производители, запознати с възможностите за сертифициране (МК, БГ)	Ограничените познания за сертифицирането в държавните агенции
	Недостатъчно познаване на изискванията за сертифициране от страна на производителите
	Високи разходи за сертифициране
	Липса на групова сертификация (МК)
	Възприемане на процеса на сертифициране като трудност

ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
Създаване на нови сертифициращи органи и засилване на конкуренцията (МК)	Липса на подходящи и достъпни услуги за сертифициране в региона
Провеждане на обучения по управление и сертификация на представители на администрацията и нови инспектори	Демотивиране на производителите и намаляване на растежа на биологичното производство
Обмен на опит между участниците в сектора по отношение на сертифицирането	Бавно развитие на биологичното производство
Увеличаване на трансфера на информация към производителите относно процеса на контрол и сертифициране	Продължаваща тенденция към високи разходи за сертифициране
Разрешаване на сертифицирането на суровини за биологично производство	
Повишаване доверието на потребителите и производителите в сертифицирането чрез дейности за изграждане на доверие	
Увеличаване на регионалните инспектори и намаляване на разходите за сертифициране	
Въвеждане на груповожсертифициране (МК)	
Въвеждане на подкрепа за разходите за сертифициране (БГ)	

4.4 ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПОЛИКИ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Законодателството е в пълно съответствие с европейското законодателство за биологично производство (БГ)	Части от законодателството не са хармонизирани с регламента на ЕС (МК)
Съществуващо национално законодателство, в по-голямата си част хармонизирано с европейското законодателство (МК);	Липса на стратегия и стратегическо планиране на всички нива за развитие на биологичното производство
Съществуващ план за действие за развитие на биологичното производство до 2020 г. (МК)	Липса на важни нормативни разпоредби, напр. групова сертификация (МК)
Съществуваща система за мониторинг на биологичното производство	Субсидии и подкрепа се предлагат само по отношение на производството, но не и за развитие на вътрешния пазар
Въведено национално лого за етикетиране на биологични продукти или продукти в преход (МК)	Липса на интерес и дейности на местните власти за развитие на биологично производство
Като цяло, има политически консенсус по отношение на подкрепата за биологичното производство	Биологичните производители са слабо ангажирани в разработването на политики и мерки за подпомагане на биологичното производство
Съществуващ диалог между правителството и асоциациите на производителите на биологични продукти	До голяма степен подкрепата за биологичното производство зависи от волята на министъра на земеделието
Стабилна подкрепа за биологичното производство с присъединяването към ЕС (БГ)	Комплексни и ненужни процедури за внос на биологични суровини (МК)
	Липса на воля за хармонизиране на националното законодателство от Министерството на земеделието (МК)
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Изменение на законодателството за биологичното производство (МК)	Бавно развитие на биологичното производство
Въвеждане на мерки за развитие на вътрешния пазар в държавната програма за подпомагане на биологичното производство	Дългосрочна липса на административния капацитет за развитие на биологично производство на централно и местно ниво
Въвеждане на стратегическо планиране в развитието на биологичното производство	Увеличаващи се различия между националното и европейското законодателство (МК)
Участие на общините и местните власти в процеса на развитие на биологичното производство	Липса на интерес от страна на компетентните институции за развитие на биологичното производство
Стабилизиране на подкрепата за биологично производство с приближаването към ЕС (МК)	Нестабилна подкрепа за биологично производство (МК)

Разработване на стратегия за биологично производство	Дългосрочна липса на стратегическа насоченост или прилагане на приети стратегии и планове за действие
Включване на биологични продукти в обществени поръчки на държавно управлявани институции (детски градини, училища, болници)	Насърчаване на биологичните производители с неадекватни политики и намаляване на растежа на биологичното производство
Подобряване на средата за биологично производство чрез признаване на ползите от биологичното производство от високопоставени държавни служители	Липса на координация между политиките за развитие на биологичното производство на централно и местно ниво

4.5 ДОСТЪП ДО ПАЗАРИ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Общ интерес на съответните държавни органи за насърчаване на биологичното производство	Вътрешният пазар на био храни и слабо развит
Обща информираност на потребителите за биологичното производство	Ниска обществена осведоменост и ниска степен на информация за значението на термина "биологичен" и ползите от тези продукти
Организирани са ежегодни събития за органична промоция	Ограничен набор от пресни продукти, предлагани на вътрешния пазар
Вътрешното търсене на биологични продукти не е голямо, но расте	Обща липса на непрекъснатост в снабдяването с пресни биологични продукти, дължащи се на силно сезонното производство
Биологичните продукти имат голям потенциал за увеличаване на износа	Липса на инфраструктура за пряко и непряко разширяване на сезона на продажби и подобряване на непрекъснатостта на доставките
	Високи потребителски цени на био продукти
	Малък обем на вътрешния пазар
	Относително ниски доходи на населението
	Липса на търговски обекти и пазарни възможности
	Не добре структурирани и неефективни вериги за доставки и ограничени възможности за дистрибуция на биологични продукти
	Липса на рекламна стратегия на вътрешния пазар.

	Потребителите не са запознати с биологичните системи за гарантиране на целостта и с липсата на доверие на потребителите
	Значителна част от биологичните оператори не търсят брандиране на продукцията си като органична
	Националното лого за биологични продукти се използва незначително и не може да се разпознае
	Биологичните производители нямат капацитет и интерес да се ангажират с алтернативни канали за маркетинг и продажби
	Недостатъчен брой събития за промоция и продажба на биологични продукти
	Трудният достъп до експортните пазари (МК)
	Недостатъчна организация на производителите по отношение на маркетинга
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Идентифициране на специфичните нужди на експортните пазари и съгласуване на производството, за да се удовлетворят тези нужди	Продължително слабо участие на правителството в популяризирането на биологичните продукти
Диверсификация и разширяване на веригите за доставка на биологични продукти, за да се отговори на вътрешното търсене	Неадекватна висока ценова политика на производителите и дистрибуторите на биологични продукти
Реализиране на кампания за популяризиране и повишаване на осведомеността, в която се подчертават ползите от биологичното производство	Отрицателни последици от финансовата и икономическа криза, политическа нестабилност и намалена привлекателност за инвестиции
Стимулиране на търсенето и привличане на повече потребители чрез подкрепа за създаване на потребителски групи и организации на гражданското общество	Увеличаване на цените извън прага на пазарната еластичност и намаляване на готовността за закупуване на биологични продукти
Развитие на възможности за участие в обществените поръчки от органичните производители	Дългосрочното подлагане на потребителите на високи цени и намаляване на интереса към биологичните продукти
Изграждане на доверие, чрез осигуряване на качествени взаимоотношения между потребителите и биологичните производители (земеделци, които преподават на потребителите биологично градинарство, организират панаири, дискусии и събития, при	Продължителен провал при осигуряване на организирана логистика, непрекъснатост и разнообразие на биологични продукти и намаляване на готовността за закупуване на биологични продукти

които потребителите и производителите могат да си взаимодействат).	
Подписване на двустранни споразумения за взаимно признаване на сертификати с държави в региона и извън него (МК)	Неправилно прилагане на стратегически и програмни документи и неефективно използване на финансирането от ЕС
Зеления и здравословен начин на живот и чиста околната среда, стават популярни теми, особено сред младите и хората на средна възраст	Недостатъчно ясна правителствена стратегия за стимулиране на потреблението на биологични продукти
Разработване и внедряване на специални мерки за подпомагане на разнообразяването на продуктите, удължаване на сезона и дейности за осигуряване на непрекъснатост на доставките	Бавно развитие на биологичното производство и намаляване на възможностите за достъп до развитите пазари
Подкрепа за създаването и прилагането на стратегия за развитие на вътрешния пазар	Липса на връзки между преработватели и търговци
Изграждане на връзки между производители и преработватели / HoReCa сектора	

4.6 ПРОИЗВОДСТВЕНИ РЕСУРСИ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Свободен достъп до средства за защита и семена, регистрирани в ЕС (МК)	Липса на интерес от страна на вносителите да предлагат защитни средства
Опростени процедури за внос (БГ)	Малък брой налични средства за защита и малък брой вносители
Опростени процедури за регистрация (БГ)	Значителни разходи за регистриране на средства за защита (МК)
Налична поддръжка за използване на разрешени средства за защита (БГ)	Високи цени на наличните средства за защита
	Оскъдна наличност на допустими средства за защита
	Производителите не са достатъчно информирани за съществуващото предлагане на средства за защита
	Усложнени процедури за внос и регистрация (МК)
	Производителите срещат затруднения при достъпа до информацията отнсно средства за защита

	Липса на интерес от страна на земеделските аптеки за предлагане на биологични средства за защита
	Липса на подкрепа за производителите за използването на средства за биологична защита (МК)
	Липса на инициативи за съвместна доставка на производствени суровини
	Високи разходи за регистриране на средства за защита (МК)
	Липса на образование от страна на производителите относно наличието на позволените биологични средства и начинаим на използване
	Недостатъчно познания и компетенции на експертите и доставчиците на консултантски услуги относно наличието на позволените биологични средства и начина им на използване
	Съществуващата силно предлагане на конвенционални защитни средства
	Недостатъчното познаване и липса на интерес от страна на производителите към традиционните и алтернативни средства за защита, които те могат да произвеждат сами
	Разпространение на обърквацата информация сред производителите относно наличието и използването на сертифицирани биологични средства
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Създаване на система за подпомагане и популяризиране на биологичните суровини	Липсата на ясна визия и стратегия за нуждите и подкрепа за увеличаване на достъпността на биологичните материали (МК)
Участие на държавни съветници, научни и образователни институции в популяризирането на биологичните ресурси за производство	Като малък неразвит пазар, производителите на органични ресурси продължават да избягват Македония като интересен пазар за установяване на партньорства
Създаване на система за информиране на производителите за наличните биологични суровини и начина им на употреба	Високи разходи и липса на икономическа обоснованост за използването на биологични материали
Внедравяне на специализирани търговски и информационни центрове за биологични средства	Липса на интерес / стимули за търговците да предлагат биологични материали

Стимулиране на съвместни доставки на производителите и намаляване на разходите за получаване на биологични ресурси	Липса / недостъпност до знания и експертиза относно приложимостта и методите за използване на биологични суровини
Опростяване на процедурите за внос и регистрация на биологични суровини (МК)	Поддържане на сложна процедура и високи разходи за регистриране на биологични ресурси (МК)
Улесняване на вноса на биологични суровини и постигане на по-конкурентоспособно производство	Неадекватна висока ценова политика от страна на вносителите на биологични препарати
Обучение на експерти и доставчици на консултантски услуги относно наличието и използването на сертифицирани биологични суровини	Липса на опит и познания за новите разрешени биологични материали в професионалните, научните и образователните среди.
Обучение на производителите относно възможностите за използване на традиционни и алтернативни средства за защита, които те могат да произвеждат сами	Наличие на малък брой качествени органични материали и следователно неконкурентно производство
Намаляване на разходите за регистрация на биологични суровини (МК)	Продължителна липса на наличност и селекция на семена и посадъчен материал

4.7 СЪЩЕСТВУВАЩА ПОДКРЕПА

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Съществуващи програми за подпомагане на биологичното производство	Сложните процедури за получаване на подкрепа и субсидии
Съществуващи отдели, насочени към био производство в министерствата на земеделието	Неадекватен модел за разпределяне на субсидиите
Съответстващ медиен интерес към биологичното производство	Несъгласуваност при спазването на сроковете за изплащане на субсидиите
Съществуващи инициативи от търговските банки за одобряване на изгодни кредитни линии, предназначени за биологични производители	Недостатъчен капацитет на компетентните институции за работа със заявления за субсидия
Налична подкрепа за използването на биологични препарати (БГ)	Липса на подкрепа за сдружаване на производителите
Периодични мерки от държавата за насърчаване на биологично производство	Някои медии публикуват неточна и неефективна информация
Съществуваща безплатна подкрепа чрез държавни консултантски услуги	Недостатъчно ангажиране на персонала в правоспособните органи, занимаващи се с биологични производствени единици

5-годишно задължително сертифициране при използване на субсидии за биологично производство (БГ)	Недостатъчно използване на средствата на ЕС от производители на биологични продукти, поради големите административни бариери, недостатъчна информация и липса на знания за кандидатстване за финансиране
	Производителите нямат задължение да останат в сертификация, в резултат на което има голям брой производители, които се сертифицират само за една или две години, с цел да получават субсидии (МК)
	Недостатъчна компетентност на държавните консултанти в областта на биологичното производство
	Недостатъчна финансова подкрепа за неправителствения сектор като един от основните привърженици на развитието на биологичното производство
	Липса на данъчни стимули и други мерки за подпомагане на биологичните производители
	Недостатъчна подкрепа за развитие преработката на биологични продукти и за развитието на пазара
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Изпълнение на проекти за развитие на биологично производство	Примамливите субсидии, без изисквания за производство и реализиране на пазара, могат да доведат до появата на производители, мотивирани само от субсидиите, което би застрашило устойчивото развитие
Увеличаване на ангажираността на местните и централните служители в развитието на биологичното производство	Недостатъчно ясни и прозрачни дейности на разплащателната агенция, както при плащанията, така и при разработването на правила за получаване на подкрепа
Въвеждане и прилагане на междусекторно сътрудничество за подкрепа на биологичното производство	Дългосрочна липса на стратегическо планиране на мерките за подкрепа
Въвеждане на 5-годишно споразумение за използване на субсидии за биологично производство (МК)	Увеличаване на административните задължения за производителите без подходяща консултантска помощ
Привличане на инвестиции в биологичното производство	
Преструктуриране на субсидиите за биологично производство	

Обучение на службите, предоставящи съвети и осигуряване на качествена информационна услуга за биологични производители	

5. ОТГОВАРЯНЕ НА НУЖДИТЕ НА БИО СЕКТОРА

В някои случаи се прилагат стратегии за „избутване“ (push strategy) на биологичния сектор, а в други - стратегия на “издърпване” на търсенето на продуктите (pull strategy).

Стратегията на избутване (push strategy) се фокусира върху мерките за развитие на производствената страна, като се предполага, че след като биологичните продукти бъдат предложени на пазара, това ще предизвика интереса на потребителите и търсенето на пазара ще бъде развито.

Стратегията на издърпване (pull strategy) се фокусира върху развитието на пазарното търсене, като основна движеща сила.

Стратегиите на избутване (push) обикновено се основават на значителни плащания на субсидии за биологичните производители. Въпреки това, този тип стратегии понякога водят до неразвити и нестабилни био пазари. Повишеното предлагане на биологични продукти може да доведе до силна конкуренция между производителите и ниски цени, които могат да обезсърчат производителите, след като субсидиите вече не са налични. Освен това големите инвестиции за развитието на биологичния пазар и популяризирането на продуктите, без предлагането да е обвързано с търсенето, може да доведе до недоволство на клиентите и внасянето на биологични продукти, доминиращи пазара.

Затова комбинацията от мерки за пазарно предлагане и търсене е по-обещаваща. Поради това се създава интегрирана стратегия за развитие, която насърчава, както стимулирането на съответната правителствена политика и мерките за подкрепа, така и привличането на пазарни възможности, създадени чрез подходящ набор от мерки.

Тази стратегията определя стратегическите цели за развитие на биологичния сектор в трансграничния регион и допълва съществуващите национални стратегически документи и схеми за подпомагане в двете съседни страни. Тя поставя специален акцент върху обществените блага и политическите въпроси, като предлага препоръки, насочени към административно опростяване и разработване на политики.

За всяка от стратегическите цели са определени няколко основни под-цели и са идентифицирани действия, за да се преодолеят специфичните затруднения и да се използват възможностите и инициативите за регионално развитие на биологичния сектор. Предложените цели се основават на оценка на настоящата ситуация и на проблемите, пред които е изправен секторът. Конкретните действия и препоръки бяха разработени с активното участие на заинтересованите страни от сектора.

a. ВИЗИЯ И МИСИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА БИО СЕКТОРА В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН НА БЪЛГАРИЯ И МАКЕДОНИЯ

ВИЗИЯ ЗА БИОЛОГИЧНИЯ СЕКТОР В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН НА БЪЛГАРИЯ И МАКЕДОНИЯ

„Развит регионален био сектор, осигуряващ ценни услуги за околната среда и обществото, предосатавящ здравословна храна на местните и международните пазари."

МИСИЯ

Утвърждаване на трансграничния региона на България и Македония като водещ регион за биологично производство, който може да допринесе за:

- поддържане на жизнеспособността на селската икономика чрез предоставяне на възможности за заетост и осигуряване на устойчиви доходи за участниците в биологичния сектор;
- опазване и подобряване на околната среда и природните ресурси в региона;
- защита на екологосъобразността на трансграничния регион, като същевременно се подобри конкурентоспособността на селскостопанския и хранително-вкусовия сектор.

5.2 СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

1. Развитие на подходяща среда за подпомагане на растежа на биологичния сектор;
2. Подкрепа за създаването на Регионална ръководна група за биологично развитие, която да ръководи развитието на биологичния сектор в региона;
3. Увеличаване на конкурентоспособността на сертифицираните производители (био сертифицирани и в преход към биологично производство) чрез увеличаване техния технически и управленски капацитет за ефективно производство и маркетинг;
4. Осигуряване на различни пазарни възможности и ефективни вериги за доставка на биологични продукти в трансграничния регион;

5.3 ОБОБЩЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА БИО СЕКТОРА

Стратегическа цел 1 Създаване на подходяща среда за подпомагане на растежа на биологичния сектор	**Цел 1.1:** Улесняване на растежа на сектора чрез официално признаване на биологичното земеделие от страна на потребителите, заинтересованите страни и създателите на политики, като осигуряващо екологични блага и социално-икономически ползи
	Цел 1.2: Съвместно лобиране пред правителството за изменение в законодателството, политиките и подкрепата за биологичния сектор
	Цел 1.3: Осигуряване на подкрепа и изграждане на капацитет в държавните институции на регионално ниво за развитие на биологичното производство
	Цел 1.4: Осигуряване на по-голямо сътрудничество между заинтересованите страни от био сектора с цел осигуряване на по-нататъшното развитие на сектора
	Цел 1.5: Създаване на регионална система от стимули, която отчита положителния принос на биологичното земеделие за околната среда и социалното развитие, като подкрепя неговото развитие
Стратегическа цел 2 Подкрепа за създаването на регионална ръководна група за развитие на биологичния сектор, която да ръководи развитието му в региона	**Цел 2.1:** Създаване на регионална ръководна група за развитие на биологичния сектор, която включва всички заинтересовани страни и представители на съответните институции и местни власти
	Цел 2.2: Признаване на Групата за развитие на биологичния сектор от правителството и осигуряване на подкрепа от мнозинството поддръжници
Стратегическа цел 3 Повишаване конкурентоспособността на сертифицираните био производители и производителите в преход чрез увеличаване техния технически и управленски капацитет за	**Цел 3.1**: Създаване на марка и популяризиране на биологичните продукти от региона
	Цел 3.2: Осигуряване на дългосрочно прехвърляне на съответните знания за биологично производство и информация на биологичните производители
	Цел 3.3. Съдействие за намаляване на разходите и увеличаване на ефективността на регионалните билогични произвидители

ефективно производство и маркетинг	
Стратегическа цел 4 Осигуряване на разнообразни пазарни възможности и ефективни вериги за доставка на биологични продукти от трансграничния регион	**Цел 4.1:** Стимулиране на вътрешното търсене на местни сезонно отглеждани биологични продукти
	Цел 4.2: Развитие на местните пазарни възможности за регионални биологични продукти
	Цел 4.3: Развитие на възможностите за износ на регионални биологични продукти

5.4 ПОДРОБНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЦЕЛИ И ПРЕПОРЪКИ

5.4.1 СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1

Създаване на подходяща среда за подпомагане на растежа на биологичния сектор

Създаването на подходяща среда за биологичния сектор включва, както законодателни, така и политически механизми. Законодателните аспекти осигуряват рамка, в която биологичния сектор се регулира, а политиките имат пряка задача да предоставят среда, която да стимулира неговия растеж и развитие.

На национално ниво в Македония има план за действие за периода 2013-2020 г., а в България в момента няма стратегия или план за действие, посветени на развитието на биологичния сектор. Въз основа на проведените изследвания, никоя от местните власти в трансграничния регион на двете страни не е изготвила стратегически или политически документ, който е специално насочен към развитието на биологичното земеделие. По този начин инициирането на дискусии относно прилагането на тази стратегия и обсъждане разработването на местни политики и мерки за подпомагане, могат също да допринесат за повишаване на популярността на биологичното земеделие и стимулиране на участието на обществеността.

Ангажирането на местните власти в подкрепа на развитието на биологичния сектор ще помогне за постигането на допълнителни широкообхватни цели за насърчаване на заинтересованите страни от биологичния сектор, потребителите и конвенционалните земеделски производители да се ангажират по-активно с проблемите на биологичното земеделие и да се създадат възможности за привличане на нови участници в биологичното движение.

Създаването на платформа за дискусии относно прилагането на тази стратегия и на политиките за подкрепа на местно ниво също ще даде възможност да се обсъдят въпроси, свързани със законодателството и проблемите на националната подкрепа и

да се осигури подходяща консултация. Въз основа на заключенията от тези консултации, на лицата, отговорни за изготвянето на политиките, могат да се направят предложения за законодателни и политически промени с цел по-нататъшно развитие на биологичния сектор.

Институционалното развитие в трансграничния регион в областта на биологичното производство предполага укрепване на капацитета на местните институции с цел адаптиране и разширяване на дейността на тези институции в съответствие с планираното развитие на биологичното производство.

Общинските служби за земеделие и персонала в местните служби за икономическо развитие трябва да бъдат запознати със съществуващите проблеми в биологичното производство. В тази връзка техните служители трябва да получат общо обучение относно биологичното производство. Такова обучение може да се осигури както за тях, така и за други представители на местната и централната власт, за да се подобри тяхното познаване и разбиране за биологичния сектор, както и по отношение на необходимите мерки за подкрепа и развитие на биологичното производство. След като това бъде постигнато чрез подобрени компетентност и капацитет, тези знания могат да бъдат предадени на други служители и използвани за осигуряване на средства за развитие (местни и регионални проекти).

В много развиващи се страни, включително България и Македония, чуждестранната помощ играе важна роля в развитието на биологичния сектор, било чрез финансиране или чрез прилагане на специални програми за развитие. С подкрепата на други общини, които биха определили биологичното производство като свой приоритет, местните власти в сътрудничество с неправителствения сектор и бизнес сектора биха били интересен партньор за привличане на тези фондове за развитие.

Освен това чрез координация на обучен персонал ще бъде създадена възможност за инициране на сътрудничество между общините в региона за изпълнение на съвместни проекти за развитие на биологично производство независимо дали са финансирани самостоятелно или в сътрудничество с други донори.

Развитието на капацитета на държавните и местни институции може да включва и формиране на служби за подпомагане на биологичното производство. Имайки предвид ситуацията в региона, насърчаването на биологичното земеделие трябва да се съсредоточи върху предоставянето на специализирани технически услуги. Препоръчително да се определи и обучи специализиран персонал за подпомагане на биологичното производство в местните и националната служби по земеделие, вместо да се дават общи познания на всички служители в агенциите. По този начин, предоставянето на широкообхватно обучение, менторинг, изграждане на капацитет и подкрепа на "елитно" ядро от местния помощен персонал за подкрепа на биологичните производители ще даде тласък на развитието на биологичния сектор. Този персонал ще работи в тясно сътрудничество с центровете за развитие, опитните биологични производители и изследователските институции, за да подпомогне производителите при постигането и поддържането на биологично сертифициране.

Идентифицираните цели и мерки в рамките на тази стратегическа цел са насочени и към намаляването на недоверието в биологичния сектор, допринасяне за

разработването на по-добри политики за сектора, подобряване на профила на биологичните продукти на местно ниво и максимално увеличаване на ползите от биологичното производство за околната среда и общността. Признаването на екологичните ползи от биологичното земеделие заедно с неговия принос за биологичното разнообразие, контрола на замърсяването и опазването на почвата и водата е една от основните под-цели, поставени в рамките на тази стратегическа цел. Освен икономическите ползи, биологичното производство предлага и редица социални облаги. Методите за биологично производство могат също така да съдействат за намаляване на бедността и да повишат производителността на стопанствата при условие, че е налице необходимата подкрепа от страна на службите за развитие и заинтересованите страни. В идеалния случай това трябва да бъде признато и съобщено на обществеността и подкрепено на политическо равнище от страна на местните и национални власти, а подкрепата да се предоставя от съответните служби и отдели.

Този процес може да започне с проучване, което да изследва и да определи количествено значимостта на екологичните и социалните ползи, които биологичното производство може да предостави на обществото. Резултатите от проучването могат да бъдат приети от политиците и публично разпространени. Тази информация може да бъде подчертана във всички кампании за насърчаване на биологичното производство и повишаване на осведомеността на потребителите. След това може да се създаде система от финансови и нефинансови стимули, които да подкрепят и допълнително да признаят ползите от биологичното производство.

Системата, също така, трябва да включва рамка и критерии за предоставяне на стимули на производителите и заинтересованите страни. В рамките на общинските бюджети е възможно да се запазят специални бюджетни пера за подкрепа и популяризиране на биологичното производство.

За да се постигне тази цел, трябва да се създаде стабилна институционална рамка. Необходимо е сътрудничество и координация между различните сектори на местното самоуправление и заинтересованите страни от биологичния сектор. Трябва да съществува и сътрудничество между местните власти и централните правителствени институции.

5.4.2 СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2

Подкрепа за създаването на регионална ръководна група за развитие на биологичния сектор, която да ръководи развитието на биологичния сектор в региона

Регионалната Ръководната група за биологично развитие (РРГБР) беше определена от много заинтересовани страни като ключов елемент за координирания и устойчив растеж на биологичния сектор в региона. Ръководната група трябва да обхваща и представлява всички заинтересовани страни от биологичния сектор. Това

може би е невъзможно в краткосрочен план, имайки предвид ранните етапи на развитие на сектора. Също така в краткосрочен план е малко вероятно да бъде осигурено финансиране за функционирането на Групата с пълен капацитет. На този етап не би могло да се дефинира и точната структура на Групата. Трябва да се започне процес на обсъждане със заинтересованите страни от сектора, за да се определи точната структура. Процесът на дискусия не трябва да е насочен единствено към очертаване на функциите на Групата, но и към провокиране на участие и подкрепа от страна на заинтересованите страни.

Препоръчително е създадената Ръководна Група да включва представители на държавните институции, агенции и свързани институции на местни ниво, които да съдействат за решаване на политически и законодателни въпроси и да осигурят координация между местните и централни правителствени служби. Групата също ще отговаря за наблюдение на нивата на прилагане на стратегиите и свързаните с тях политики. Също така ще спомогне за повишаване на обществената осведоменост и за подпомагане на заинтересованите страни в биологичното земеделие. Групата може да представлява регионалното биологично движение и да изразява нуждите от развитие. От съществено значение е националните и регионални държавни институции да се запознаят с биологичното производство и неговия потенциал за подобряване на местното икономическо развитие и околна среда. Необходимо е да се изгради капацитет в съответните държавни служители и заинтересовани страни на различни нива, за да се създаде благоприятна среда, в която да се развива биологичното производство.

След като бъде определена, от жизненоважно значение е Ръководната група да бъде призната на регионално и национално ниво. Необходимо е местното правителство да играе съществена роля в период на нейното формиране. Също така е наложително заинтересованите страни от секторите да бъдат включени в дейностите на Групата. След това трябва да бъде утвърдена целта и да се определи мандат.

Поддръжниците на биологичното производство в местните и централни власти, които ще участват в работата на Ръководната група, трябва да бъдат подбрани и мотивирани да допринесят за нейното развитие. За да се предложат нови виждания за това как правителството може да подкрепи биологичното производство, могат да се организират посещения, учебни обиколки в други страни и да се проучат най-добрите практики и политики, насочени към подпомагане на биологичното развитие. Постоянно ангажиран координатор на групата може да работи за установяване на сътрудничество с образователни институции, разширяващи служби и разработване на предложения за проекти, насочени към развитието на биологичния сектор. Тези проекти могат да включват множество заинтересовани страни от региона, както и чуждестранни общини, изследователски и научни организации, организации на производители, мрежи на био производители, за да се даде възможност за обмен на опит и трансфер на знания и технологии чрез изпълнението на такива проекти.

Държавните и заинтересовани страни от сектора трябва да работят за разработване на иновативни начини за получаване на финансиране за работата и дейността на Регионалната група за развитие на биологичното производство.

Възможно е финансирането да дойде от местната власт за определен период от време или пък Групата за развитие на биологичното производство първоначално да

зависи от безвъзмездно финансиране, но за по-дългосрочен план ще трябва да бъде намерено функционално решение. Поради това една от възможностите е Ръководната група за развитие на биологичното производство да е институционализирана в рамките на мрежата EOP-CBR. Освен биологичните производители и търговци, Мрежата в нейните структури може да включва и да бъде представител на всички заинтересовани страни от биологичния сектор. Предполага се, че мрежата EOP-CBR ще се финансира от членски внос, безвъзмездно финансиране за някои от нейните инициативи, като научни изследвания, образование и обучение, както и плащания за предоставяне на услуги, като например информация за даден сектор.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3

Повишаване конкурентоспособността на сертифицираните производители (органични и в преход) чрез увеличаване на техния технически и управленски капацитет за ефективно производство и маркетинг

Трябва да се признае, че понастоящем секторът на биологичното производство почти не получава подкрепа от изследователски институции и държавните служби за съвети. Като се има предвид, че в биологичното производство са нужни много повече познания, отколкото в традиционното земеделие, е разбираемо, че без инвестиции в научни изследвания и образование не може да се очаква много за развитието на сектора. Освен това съществуват достатъчно доказателства в подкрепа на твърдението, че ако бъдат отделени повече ресурси за научни изследвания и образование, а не за директни плащания към производителите, ще се наблюдава скок в ефективността и производителността на биологичното производство. Съществуват различни начини за подход и справяне с липсата на научни изследвания и образование в областта на биологичното производство. Има много примери, в които научните изследвания и образованието са децентрализирани в регионални научноизследователски институти за селското стопанство и са координирани от независими организации.

Приоритетите в научните изследвания следва да бъдат развивани в тясно сътрудничество със заинтересованите страни от сектора и в сътрудничество с производителите. Изследванията трябва да бъдат ориентирани според нуждите на производителите. Проектите за научноизследователска и образователна дейност могат да включват модела на публично-частни партньорства, за да стимулират разработването на идеи и инициативи

Изследователски институции, като селскостопанските, икономическите и инженерните институти и университетите, могат да се занимават с изследвания, които биха могли да подпомогнат биологичното производство. Също така могат да се създадат партньорства за сътрудничество и научни изследвания с други страни, които имат добре развити програми за биологичното земеделие. Страните в ЕС имат добре развити системи за подпомагане на биологичното производство и добре развити вериги за доставки, които осигуряват пазар на биологични продукти от дребните собственици.

От тези страни много може да се научи и да се прилага в сектора на биологичното производство в региона. В тази връзка производителите, студентите, образователните институции, изследователите и консултантите могат да работят заедно, за да анализират тези системи и да предложат промени в националните действия за подкрепа, политики и дори законодателство.

Ключовите области на изследване трябва да включват потребителските тенденциите, развитието на пазара, насърчаването на износа, политиките за растеж и развитие на сектора, най-добрите производствени практики, идентифицирането и тестването на нови и приложими технологии и тяхното разпространение.

Специално внимание в научните изследвания и образованието може да се постави върху потенциала за интегриране на традиционните производствени знания в методите на биологичното производство. Традиционните знания и практики могат да се използват за подобряване на производителността на селскостопанското производство на местно ниво, както и да улеснят прилагането на практиките за биологично производство. Съвременните производствени техники могат да допълнят традиционните производствени системи, повишавайки тяхната ефективност и производителност. Традиционните познания за борба с вредителите трябва да бъдат оценени, използвани, евентуално осъвременявани и разпространявани сред производителите.

Освен това преходът към биологично производство е лесен за много култури. По принцип става дума за заместване използването на агрохимикали с естествени продукти за растителна защита, като растителни екстракти или животински торове и компост за торене. С оглед на това, че биологичните производители имат знания да произвеждат тези производствени суровини самостоятелно, това е добър начин за допълнително подпомагане на биологичното производство

Университетите в сферата на селското стопанство и други специализирани висши учебни заведения могат да разработят научноизследователски и обучителни програми за биологичното земеделие, които да не са насочени само към студентите, а към производителите. Тези институции също могат да действат като форуми, в които могат да се провеждат значими дискусии по отношение на различните аспекти на биологичното производство. Освен това могат да се създадат демонстрационни и изследователски стопанства в гимназии, университети или с производители в близост до тях, с цел да бъдат използвани за проучвания, изследвания, обучение и образование

Образованието на всички нива може да има значителна роля при моделирането на бъдещето. Необходимостта от компетентни хора в биологичния сектор е очевидна и образователните дейности трябва да започнат още през детските градини през началните и средните училища и да продължат в университета.

Основните образователни институции играят важна роля, тъй като те оказват влияние върху върху мисленето и разсъжденията на младото поколение. Въпреки това предвид сегашното състояние на образованието, ще е необходимо време за разработване на образователна програма, насочена към предучилищна и училищна възраст. Пример за успешно изпълнено алтернативно решение в много развити страни е укрепването на сътрудничеството с неправителствения сектор и бизнеса. Един от примерите за образователни мерки е създаването на детски градини с био храна или предлагане на био закуски в училищните заведения. Организирането на посещения на деца в биологични ферми и наблюдаване на производствените практики, както и

посещенията на производители и специалисти в училищата и детските градини е добра практика за образоване на подрастващото поколение. Всички тези дейности могат да бъдат инициирани и подкрепени от местните власти.

Образованието и трансферът на знания в биологичното производство също в голяма степен липсват при възрастните. Необходимо е също така да се разработят и приложат програми за обучение на държавни служители и други съответни служители. Въпреки това производителите имат най-голяма нужда от обучение и трансфер на ноу-хау. Тази необходимост може да бъде решена чрез организиране на обучения и предоставяне на консултации за производителите в различни комбинации и модели. Неправителствените организации често имат опит в предоставянето на консултации за биологичното производство и местните власти биха могли да обмислят подпомагането на предоставянето на съвети чрез публично-частни партньорства с неправителствени организации или организации на производители.

Местните власти могат да подкрепят предоставянето на технически курсове и обучения за развитие на уменията на производителите в техните региони, в сътрудничество със службите за съвети в земеделието, опитни производители, неправителствените организаци и висши учебни заведения. По този начин ще се осигури предоставянето на обучение и подкрепа на съществуващи и потенциални биологични производители за разнообразни аспекти от управлението на биологичното производство.

Обученията трябва да се съсредоточат върху нуждите на практикуващите и обучаваните. В този смисъл предоставянето на достъп до специализирана литература и информация е от голямо значение. Трябва да се стимулира използването на съвременни информационни и комуникационни технологии, за да се улесни достъпа до нови технологии, практическите нововъведения, обменът на добри практики, възможностите за работа в мрежа и т.н.

Програмите за обучение и повишаване на капацитета също така са необходими за изграждане на умения за управление на земята. Има доста голям брой хора, които притежават земя, инфраструктура и дори суровини, но нямат идеи какво да правят с тях. Освен това има производители, които нямат съответния капацитет и следователно не постигат добри резултати в производствената си дейност. Следователно предоставянето на бизнес идеи, обучение и съвети на тази група хора, може да повлияе на тяхното решение да се занимават с биологично земеделие.

Фермерите като преподаватели и наставници: повечето биологични производители искат да споделят собствен опит и знания. Всъщност това е начинът, по който много производители на биологични продукти са усъвършенствали своите умения и знания. Това знание и опит не трябва да се пренебрегва. Предвидените центрове за консултации могат да натрупват и разпространяват знания, споделени чрез различни средства - семинари, уебинари, онлайн информационни ресурси и платформи.

Стажове: Ролята и значението на стажовете не трябва да бъдат подценявани. Макар че практиката на стажове намалява през последното десетилетие, една стажантска програма за млади способни агрономи и биологични производители ще увеличи техния капацитет и ще допринесе за растежа на сектора.

Създаването на постоянни консултантски центрове може да институционализира приложимите знания и опит. За да се осигурят нови идеи и да се анализира настоящата

ситуация, е добре работата и изследванията в съответните университетски програми и тези за следдипломна квалификация да се фокусират върху теми, свързани с биологичното производство. Насърчаването на сътрудничеството между консултантските центрове, научноизследователския сектор и институциите, които провеждат формално образование, ще бъде от голямо значение, за да се създаде практическа система за прилагане на знанието. С цел за по-нататъшното развитие на биологичното производство в региона е необходимо създаването на пазарно ориентиран консултантски център за производителите, който ще осигури експертна и актуална подкрепа в областта на биологичното земеделие.

При планирането, организирането и провеждането на консултантските услуги е необходим модерен подход. Развитието на консултантския сектор на местно ниво следва да гарантира, че всеки биологичен производител в региона има възможност да получи услугите на консултантите. По този начин в службата за съвети може да се въведе нова практика за разработване на съвместни решения заедно с потребителите и производителите чрез участие в технологично развитие и диалог.

Консултантските центрове могат да бъдат координиращи органи за нуждата от консултации и центрове за развитие на консултантската помощ . Може да се осигурят средства за създаване на система от ваучери за консултации. Ваучери за консултантски услуги могат да бъдат разпределени сред местните производители на биологични продукти в подкрепа на по-нататъшното им развитие. Освен това консултантският център и регистрираните консултанти, могат да прилагат различни образователни модели за производителите, за които се предоставят ваучери.

Чрез създаването на няколко местни демонстрационни ферми производителите и другите заинтересовани лица ще могат да участват в образованието, като въведат методи за биологично производство, за да популяризират и насърчат биологичното производство. Приложните изследвания и обучението на производителите могат да се осъществят практически на място в демонстрациионните ферми. Регионалните организации също могат да бъдат ефективен начин за развитие и увеличаване на знанията, като същевременно се споделят разходите между държавите, които имат подобни климатични условия.

Освен трансфера на ноу-хау, новите участници в биологичния сектор се нуждаят от по-целенасочена помощ. Това е необходимо, за да могат успешно да издържат преходния период и да се откажат, преди да получат сертикат за биологично производство. Тази помощ може да бъде предоставена чрез наставничество на опитни производители или даване на насоки от страна на консултантските центрове и финансирана от местните власти. Пакетът от консултации за новите производители може да включва помощ за достъп до ресурси, обучение и консултации, достъп до финансиране, инфраструктура и оборудване, достъп до пазари.

Ръководната група трябва да поеме водеща роля при определянето на ключови въпроси от значение за научните изследвания и развитието на биологичното производство.

5.4.4 СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4

Осигуряване на разнообразни пазарни възможности и ефективни вериги за доставка на биологични продукти от трансграничния регион

Опитът от миналото показва, че във всички страни, в които се създава биологично производство, вътрешните биологични пазари се развиват по подобен начин, както в конвенционалното производство, тоест големите производители имат специализирано производство и се стремят към експортните пазари, а малките производители се стремят към местните пазари с разнообразна продуктова оферта.

Проведени наскоро изследвания в ЕС определят шест ключови фактора за развитието на местните биологични пазари (Hamm и Michelsen 2000):
- Силно потребителско търсене;
- Висока степен на участие чрез фирмите за храни;
- Продажби чрез конвенционални супермаркети;
- Умерени (по-малко от 50%) ценови премии за биологични продукти;
- Доминиращ етикет;
- Професионална промоция на национално ниво;

Като се вземе под внимание това, идентифицираните действия за подпомагане осигуряването на разнообразни пазарни възможности и ефективни вериги за доставки трябва да се съсредоточат, както върху търсенето и предлагането, така и върху ролята на износа.

Цялостната видимост на биологичния сектор трябва да се подобри заедно с профила на биологичните производители, за да се улеснят възможностите за достъп до местния пазар. Това също е необходимо, за да се улесни увеличаването на достъпа до експортните пазари. За успешен подход към местните пазари е необходимо да се установи минимално количество и разнообразие от биологични продукти. Трябва да се разработят инструменти за стимулиране на производството и потреблението на биологични продукти. Такива инструменти включват: ефективна политика, популяризиране, образование и повишаване на осведомеността на потребителите. Развитието на качествени потребителски отношения е много важно за успешното развитие на местните биологични пазари. По същество биологичните производители имат близки отношения с техните потребители. Директните продажби съставляват най-важния метод за маркетинг на биологичните производители на развитите пазари. Изхождайки от интереса на потребителите и доверието в биологичното производство, това включва и повишаване на знанията за термина "органичен" или „биологичен“ продукт и подчертаване на стойността на биологичния сектор. Поради тази причина е необходимо да се разработят и прилагат кампании за повишаване на обществената осведоменост с ясна комуникационна стратегия за определени групи потребители. Потребителите не са запознати със системите за сертифициране и е необходимо да се засили доверието на потребителите в биологичните продукти и да се създаде платформа за обучение на потребителите. Следователно насърчаването на действия,

които позволяват на потребителите да участват в сертифицирането на местни производители, ще има положително влияние.

Наблюдава се нова тенденция за доброволна помощ, предоставена от потребители, интересуващи се от изучаването на биологичното градинарство. Потребителите на биологични продукти виждат това като физическо упражнение и възможност да научат за това, откъде идва тяхната храна. По-нататъшното развитие на рекламни дейности в интернет и особено в социалните медии чрез профил на производител може да бъде лесен начин за допълнително разпознаване на местните биологични производители. Подкрепата за създаването на подходящи системи за пазарна информация като регионални и национални платформи за биологично производство може да бъде полезна за всички страни. Такива платформи могат да включват директория на производители и евентуално купувачи, търсещи продукти, отчитане на цените и количествата, както и прогнози за бъдещо производство. Информацията за биологичната продукция може да бъде достъпна онлайн, както и да бъде подобрено уеб присъствието.

Както в Македония, така и в България е създадено национално лого за биологично производство. Двете лога обаче се използват незначително, ако изобщо се използват. Инициативите за брандинг на местни продукти не са успешно разработени и използвани. Производителите обикновено използват логото на ЕС за биологично производство.

Създаването на регионална биологична марка, която поставя акцент както върху региона, така и върху биологичното състояние на продуктите, може да допринесе за подобряване на профила на биологичните продукти на местните пазари. Допълнителни критерии могат да бъдат свързани с биологичната марка, за да се осигурят допълнителни стойности. Тази концепция е важна, тъй като може да допринесе за засилване на националното и международното признаване и да даде знак, който показва единството, чрез което регионалният биологичен сектор може да се обедини. Това е важно и за усилията за укрепване на мрежата EOP-CBR. Изследване на брандирани регионални органични продукти следва да се извърши с ключови заинтересовани страни и обществеността. Чрез публична собственост или колективна собственост (например чрез регионална мрежа или организация на органичния сектор), бъдещите политики за нейното използване могат да бъдат адаптирани към различните етапи на развитие.

Опитът показва, че една от основните причини за бавното развитие на биологичния сектор на вътрешния пазар е високата цена на биологичните продукти. При разработването на органични пазари в страни като Македония и България не е възможно биологичните продукти да могат да се продават при много високи премиални цени в сравнение с конвенционалните продукти.
Биологичното производство не е непременно по-скъпо от конвенционалното. При анализ на структурата на цените на биологичните продукти е очевидно, че цената на биологичните продукти е висока най-вече в резултат на много ограничено предлагане, неефективно и скъпо разпределение и високи маржове на търговците на дребно, а не в

резултат на високи производствени разходи и високи ценови нива. С нарастващите обеми и организираното предлагане дистрибуцията може да бъде по-ефективна и цените на дребно вероятно ще се понижат. Най-важното за осигуряването на приемливи нива на ценообразуване и по този начин за преместване на сектора на биологичното потребление до по-голяма част от потребителите от средната класа е създаването на подходящо структуриране на доставките и разпространението. Може да се осигури директна подкрепа от местната власт за разработване на доставка на биологични продукти, разпознаваеми опаковки и ефективни решения за дистрибуция. Правителството може също така да поеме инициативата да обедини страните от веригите за доставки. Подкрепяйки усилията на съвместните производители, като съвместни превози до големи пазари, използването или установяването на съвместни съоръжения за опаковане и съхранение, съвместни решения за етикетиране и съвместно разпространение, местното правителство може да даде възможност на производителите да изпълняват стриктните изисквания за качество на супермаркетите и да доставят навреме, като така ще осигурят пазарни възможности за местните производители.

Местните власти могат също да популяризират биологичните храни, като определят специално място в отворените пазари и на панаирите. Концепцията за "пазар на органични храни" може да бъде създадена в по-големите потребителски центрове в региона. За да се подобрят маркетинговите възможности, може да се подкрепи откриването на допълнителни пазари за биологични производители в сътрудничество с местните власти. Това може да бъде последвано от непрекъснато утвърждаване на тази форма на производство и образование на потребителите. Освен това следва да се предоставят субсидии и за тези, които ефективно продават продуктите си от самата ферма. В допълнение към общите предимства (по-ниски транспортни разходи), подкрепата на този метод на продажба също допринася за диверсификацията на земеделските дейности и интегрирането им в развитието на екотуризма.
Включването на биологичните продукти като задължителна част в обществените поръчки за храни, може да служи като стимул за развитието на вътрешния пазар и също така да повиши обществената информираност в областта на биологичното производство.

Според успешните примери от много европейски страни, местното правителство в региона може да създаде възможност за задължително въвеждане на биологични продукти в предучилищни и училищни заведения. Тази мярка би дала силен тласък за развитието на възможностите на местния пазар. Също така ще допринесе значително за приемането на биологичното производство от потребителите в региона, ще подобри здравето на младите хора, ще създаде бъдещи потребители на тези продукти и ще улесни пускането на пазара на местни биологични продукти.
В допълнение към тази мярка, местните власти биха могли да включат използването на биологични продукти във всички значими публични събития и като задължителна част от организираните от тях празници.

Износните пазари играят доминираща роля в развитието на биологичното производство в много развиващи се страни. Повечето инициативи за износ са

разработени от бизнес сектора без значителна подкрепа или участие на правителствата. Участието на правителството обаче може да допринесе допълнително за развитието на възможностите за износ. Един от начините, по които правителството допринася в усилията за износ, е подкрепата за насърчаване на износа. Чрез осъществяването на съвместна популяризация на органични износители, подкрепяни от правителството, дадена страна може да получи добър имидж като качествен доставчик на биологични продукти.
При разработването на програмите за насърчаване на износа обаче трябва да се вземе предвид особения характер на биологичните пазари. Тактиките и мерките за подкрепа, предназначени за конвенционалните продукти, може да не са правилните за биологичните продукти. Често липсата на технически решения, логистика или липсата на координация и организация на производителите възпрепятстват възможностите за износ.

Правителствата могат също така да инициират, насърчават и подкрепят биологичните износители да си сътрудничат в своите експортни маркетингови дейности. Дейностите за насърчаване на износа трябва да се подкрепят, като се отчита особения характер на биологичните пазари. Органичните износители трябва да бъдат насърчавани да обединяват усилията си, за да популяризират и предлагат своите продукти на пазара. По този начин развитието на пазара може да бъде насърчено и чрез стимулиране на производителите да обединят усилията си за осигуряване на достатъчни количества за износ, насочени към конкретни пазари. Могат да бъдат инициирани и подкрепяни съвместни групи за биологично действие, които обикновено се състоят от малък брой производители, които желаят да имат общ достъп до специфични външни пазари.

Груповото сертифициране може да бъде въведено за по-ниски разходи за сертифициране. Има много успешни примери, при които подобни дейности се организират от експортни фирми. Но като се има предвид ситуацията в региона и липсата на доверие между производителите, преработвателите и търговците, няма вероятност това да се случи без правителствено улеснение и подкрепа. Правителството може да въведе стимули, както за производителите, така и за износителите, за да се осъществи успешна реализация на износа на биологични продукти и да се предостави техническа и експертна подкрепа при разработването на различни експортни инициативи.
Освен това е необходимо да се работи за обучението и информирането на съществуващите преработватели и селскостопански предприятия с по-високо ниво на организация, производство и капацитет за износ, за да се включат в биологичното производство. Тяхното включване може значително да увеличи експортния потенциал в региона. По отношение на насърчаването на износа, добра възможност за подобряване на достъпа до експортния пазар е създаването на национални павилиони на големи търговски изложения и индивидуални изложбени програми за насърчаване на износа.

Водещата група за регионално биологично развитие заедно със заинтересованите страни може да работят съвместно, за да се развиват както на местно ниво, така и на

международните пазари. Водещата група за регионално биологично развитие може да създаде партньорства и да популяризира биологичния сектор чрез обучение на различни заинтересовани страни от публичния и частния сектор в областта на биологичното производство, например производители, потребители, преподаватели и изследователски институции, търговци на дребно, медии, неправителствени организации, правителствени агенции, бизнес представители, ресурсни доставчици.

5.5 ПРЕГЛЕД НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЦЕЛИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНАЛНИЯ БИОЛОГИЧЕН СЕКТОР

Представената по-долу рамка определя целите и действията в рамките на тази стратегия за растежа и развитието на регионалния биологичен сектор. Стратегията е изготвена в последователен и логически формат като препоръчителен процес, който да бъде следван. Малко вероятно е да съществуват ресурси или капацитет за изпълнение на всички предложени действия, вследствие на което е необходимо да се даде приоритет. Последователното естество на някои от дейностите изисква също да се създадат условия, за да може да се осъществи следващата стъпка.

Стратегическа цел 1 **Разработване на подходяща среда за подпомагане на растежа на биологичния сектор**
Цел 1.1: Улесняване на растежа на сектора чрез официално признаване от страна на потребителите, заинтересованите страни и създателите на политики на биологичното земеделие, осигуряващо екологични блага и социално-икономически ползи
Дейност 1.1.1 Изготвяне на проучване за определяне на стоки и услуги, предоставяни от биологичното земеделие и разпространение на констатациите
Дейност 1.1.2 Повишаване на профила на биологичното земеделие сред потребителите, конвенционалните производители, заинтересованите страни и политиците чрез представяне на ползите за околната среда и социално-икономическите ползи от биологичния сектор
Дейност 1.1.3 Подкрепа за повишаване на доверието на потребителите в биологичните продукти и намаляване недоверието в сектора чрез обясняване на процедурите за

инспекция, осигуряване на прозрачност, осигуряване на качествени потребителски отношения, така че потребителите и производителите да могат да си взаимодействат с биологичните производители (фермери обясняват на потребителите за биологичното градинарство, организационни събития и разработване на програма за органични инспекционни посещения от потребители и заинтересовани страни)
Дейност 1.1.4 Стимулиране на участието на биологичните производители в местни органични производствени и промоционални събития и покана до медиите и представителите на държавните и местните власти да участват
Дейност 1.1.5 Увеличаване на достъпа до информация относно биологичното производство в региона
Дейност 1.1.6 Насърчаване на интегрирането на местното производство и потребление на биологични храни в други области на политиката, като например местното/регионалното икономическо развитие, политиката за планиране на местните власти и насърчаването на здравето.
Дейност 1.1.7 Популяризиране и повишаване на информираността на кампанията и очертаване на ползите от органичния сектор чрез въвеждане на награди за развитие на сектора на биологичното земеделие
Цел 1.2: Съвместна подкрепа относно законодателство, политика и въпроси, свързани с подпомагане от страна на правителството
Дейност 1.2.1 Преструктуриране подпомагането на биологичното земеделие и разработване на подходяща схема за стопанисване на биологичното производство
Дейност 1.2.2 Подкрепа от македонското министерство на земеделието за финализирането на хармонизирания закон за органичното производство в Македония, намаляване на разходите и опростяване на процедурите за регистрация на биологични производствени суровини
Дейност 1.2.3 Подкрепа от централната и местната власт във въвеждането на повече политики за популяризиране на развитието на биологичното производство
Цел 1.3: Осигуряване на подкрепа и изграждане на капацитета на държавните агенции на регионално ниво за подкрепа на биологичния сектор
Дейност 1.3.1 Определяне на длъжностни лица в държавни агенции, които могат активно да подкрепят биологичния сектор и да се ангажират на различни нива

Дейност 1.3.2 Осигуряване на обучение и изграждане на капацитет на идентифицираните служители на всички нива, за да разберат всички ползи и да подкрепят биологичното земеделие
Дейност 1.3.3 Осигуряване на широкообхватно обучение, наставничество, изграждане на капацитет на служители от подразделенията за разширяване (NEA) за подкрепа на биологичните производители
Цел 1.4: Осигуряване на по-голямо сътрудничество между заинтересованите страни от биологичния сектор, за да се даде възможност за развитие на сектора
Дейност 1.4.1 Въвеждане и осъществяване на междуведомствено сътрудничество за подпомагане на биологичното производство
Дейност 1.4.2 Проучване за откриване на пречки и причини за невлизане на конвенционални производители, преработватели, HoReCa в биологичния сектор
Дейност 1.4.3 Установяване на регионални програми за сътрудничество в областта на биологичното производство
Дейност 1.4.4 Увеличаване на местния и централен държавен персонал и време, заделено за развитието на биологичното производство
Дейност 1.4.5 Улесняване на сътрудничеството между институциите за научноизследователска и развойна дейност, предприятията, заинтересованите страни и биологичния сектор
Дейност 1.4.6 Създаване на платформа за започване на дискусии по въпросите на биологичното производство чрез насърчаване на работата на регионалните дискусионни групи за биологично производство
Дейност 1.4.7 Установяване на партньорства за насърчаване на биологичния сектор чрез образоване на различни публични и частни сектори
Дейност 1.4.8 Разработване и поддръжка на актуализиран регистър на биологичните производствени ресурси и доставчици на услуги, достъпни за биологичните производители
Дейност 1.4.9 Подобряване на координацията и сътрудничеството между правителството, НПО, потребителите и производителите за справяне със специфични проблеми и затруднения в биологичното производство и улесняване на развитието на биологичното производство
Дейност 1.4.10 Стимулиране на координацията на НПО сектора, работещ в областта на образованието, изграждането на мрежи и трансфера на знания чрез обмен на нуждите на биологичния сектор и насърчаване на възможностите за сътрудничество
Дейност 1.4.11 Покана и подкрепа на производителите на МСП или занаятчиите да развият пълния си потенциал в биологичното производство

Цел 1.5: Създаване на регионална система, която да отчита положителния принос на биологичното земеделие към околната среда и социалното развитие и да подкрепя неговото развитие
Дейност 1.5.1 Разработване на регионална система и осигуряване на подкрепа на местната власт за биологичното земеделие, местния хранителен сектор и маркетинга на местните биологични храни
Дейност 1.5.2 Разработване на рамка и критерии за предоставяне на стимули на производителите, както и механизми за отпускане на безвъзмездни средства за малките земеделски стопани
Дейност 1.5.3 Разработване и представяне на предложения за преструктуриране на подпомагането на биологичното производство на централно ниво
Стратегическа цел 2 **Подкрепа за създаване на водеща група за биологично развитие, която да ръководи развитието на биологичния сектор в региона**
Цел 2.1: Да се създаде водеща регионална група за биологично развитие, която включва всички заинтересовани страни от биологичното производство и представители на всички съответни местни правителствени агенции.
Дейност 2.1.1 Определяне на представители от националните и местните правителствени служби, които да участват в регионалната група за развитие на биологичното разнообразие
Дейност 2.1.2 Идентифициране на заинтересованите страни, които да участват във водещата група за биологично развитие и да прилагат различни дейности, определени от стратегията за подпомагане на растежа на биологичния сектор
Дейност 2.1.3 Извършване на консултации със заинтересованите страни и правителството за създаване на регионална водеща група за биологично развитие
Дейност 2.1.5 Разработване на стратегия и план за финансова устойчивост на водещата регионална група за биологично развитие чрез серия от семинари
Дейност 2.1.6 Определяне на ролите и задачите и делегиране на отговорностите сред членовете, участващи във водещата регионална група за биологично развитие чрез серия от семинари.
Дейност 2.1.7 Оборудване на регионалната водеща група за биологично развитие с необходимите офиси и подкрепа на човешките ресурси
Цел 2.2: Признание от правителствата и подкрепа от мнозинството участници на Ръководната група за биологично развитие
Дейност 2.2.1 Ръководна група за биологично развитие, която да работи по разработването на нова структура за подкрепа на биологичния сектор, включително институционални връзки с държавата, изследователски институции, привърженици на биологичното развитие и др.

Стратегическа цел 3 **Увеличаване на конкурентоспособността на сертифицираните производители (органични и преминаващи към биологично производство) чрез увеличаване на техния технически и управленски капацитет за ефективно производство и маркетинг**
Цел 3.1: Брандиране и популяризиране на регионалните биологични продукти
Дейност 3.1.1 Идентифициране на основните ценности на бранда и свързаната с нея регионална биологична продуктова марка чрез серия от семинари
Дейност 3.1.2 Предприемане на дейности за създаване на марка за регионална биологична продукция
Цел 3.2: Осигуряване на дългосрочен трансфер на знания и информация за биологичното производство на биологични производители
Дейност 3.2.1 Въвеждане на схема за биологично наставничество, в която ще участват консултанти, предоставящи техническа помощ за конверсия, специализирани курсове за обучение, технически семинари и компютърни обучителни пакети
Дейност 3.2.2 Осигуряване на дългосрочен трансфер на знания и подкрепа на сертифицирани и асистентни производители чрез предоставяне на услуги в установените консултативни центрове за биологично производство
Дейност 3.2.3 Разглеждане на възможностите за финансиране на ЕС и очертаване на потенциалните партньори за сътрудничество в различни области (политики, научноизследователска и развойна дейност, трансфер на ноу-хау, обучение и т.н.)
Дейност 3.2.4 Идентифициране и адресиране на нуждите от обучение, специфични за отделните култури или проблеми в сектора
Дейност 3.2.5 Стимулиране на развитието на демонстрационна фермерска мрежа
Дейност 3.2.6 Разработване на система за информация и популяризиране на продуктите за растителна защита за биологично производство чрез предоставяне на информация както на биологичните, така и на традиционните производители
Дейност 3.2.7 Информиране на всички производители за наличните органични технологии, програми и изследвания в областта на биологичното земеделие, съвети за най-добрите биологични практики и успешни истории чрез разработване на селскостопански медии като публикуване на информационни бюлетини, бюлетин или подобни
Цел 3.3 Намаляване на разходите и увеличаване на ефективността на производството в регионалните предприятия за биологично производство
Дейност 3.3.1 Стимулиране на груповото придобиване на биологични производствени суровини, за да се намалят разходите и да се обменя опит
Дейност 3.3.2 Определяне на участниците в групите, проучване на биологичните ресурсни нужди и и разработване на система за съвместно придобиване

Дейност 3.3.3 Изследване на сортове, които се адаптират добре в местните системи и условия на биологично отглеждане и разпространяване на знания
Дейност 3.3.4 Проучване на потенциала за подпомагане на биологичните земеделски стопани чрез Схемата за връщане към работното място, Схема за стажове и проучване на потенциала на Схемата за стаж в селското стопанство
Дейност 3.3.6 Създаване на програми за регионално сътрудничество и обмен на ноу-хау между биологични производители
Дейност 3.3.6 Улесняване на достъпа до органични суровини, специализирани машини, преработващи, обработващи и складиращи технологии за биологичните производители
Дейност 3.3.7 Прилагане на специални мерки за подпомагане на диверсификацията на продуктите, удължаване на периода за растеж и дейности за разширяване на непрекъснатостта на доставките на биологични продукти
Дейност 3.3.8 Подкрепа за формирането на групи производители и кооперации за улесняване на растежа в сектора
Дейност 3.3.9 Насърчаване използването на традиционни и алтернативни продукти за растителна защита и техники, които могат да бъдат използвани от органични и традиционни производители, за да заменят покупката на скъпи материали
Дейност 3.3.10 Създаване и стартиране на целенасочена научноизследователска и развойна програма и практическа научна програма, която да предостави добра техническа и икономическа информация за експлоатацията и управлението на биологичните системи в специфичните условия в региона
Стратегическа цел 4 **Осигуряване на разнообразни пазарни възможности и ефективни вериги за доставка на биологични храни, произведени в трансграничния регион**
Цел 4.1: Стимулиране на вътрешното търсене на местни сезонно отглеждани биологични продукти
Дейност 4.1.1 Извършване на проучване относно мнението на потребителите за биологичните храни и селското стопанство в региона
Дейност 4.1.2 Определяне на основните приоритетни области за създаване на информираност и образование на потребителите
Дейност 4.1.3 Прилагане на програми за образование и повишаване на осведомеността, насочени към приоритетните области
Дейност 4.1.4 Стимулиране на трансфера на информация и дискусии относно биологичното производство за обучение на потребителите
Дейност 4.1.5 Разработване и поддържане на регионална база данни на производителите на биологични продукти и тяхното сезонно предлагане на потребителите и предоставяне на достъп на потребителите до актуализирана информация чрез уеб платформа

Дейност 4.1.6 Насърчаване на търсенето и привличане на повече потребители чрез подкрепа за създаване на потребителски групи и организации на гражданското общество
Дейност 4.1.7 Изграждане на доверие чрез осигуряване на качествени потребителски отношения с биологични производители (земеделски стопани, които обучават потребителите на биологично градинарство, организиране на панаири и събития за биологични продукти, където потребителите и производителите могат да взаимодействат).
Дейност 4.1.8 Създаване на календар на регионални събития, фермерски пазари, изготвяне на списък на биологичните производители и стимулиране на тяхното участие
Дейност 4.1.9 Насърчаване на търсенето на местни сезонни органични продукти чрез повишаване на осведомеността на потребителите относно ползите от тях
Цел 4.2: Развиване на местни пазарни възможности за регионални органични продукти
Дейност 4.2.1 Подкрепа за създаване и прилагане на стратегия за развитие на вътрешния пазар
Дейност 4.2.2 Подпомагане на диверсификацията и разширяване на веригата за доставка на биологични продукти, за да се отговори на вътрешното търсене
Дейност 4.2.3 Идентифициране на големите преработватели и осъществяване на проучване, за да се определи какво би ги привлякло в сектора, както и да се идентифицират пречките пред тяхното участие
Дейност 4.2.4 Проучване на потенциала и изграждане на връзки с биологичните производители за доставка на органични съставки на местната преработваща промишленост и на ХоРеКа
Дейност 4.2.5 Определяне на потенциала за заместване на вноса и количествено определяне на равнището на биологичен внос, който би могъл да се отглежда на местно равнище
Дейност 4.2.6 Определяне на потенциала за развитие на възможностите за обществени поръчки за биологични продукти в детски градини, училища, болници и др.
Дейност 4.2.7 Създаване на връзки между биологичните производители и потребителите чрез въвеждане и подкрепа на различни модели (екологични кутии, групи за солидарност, помощ от доброволци в общините за директни продажби на биологични продукти и т.н.)
Цел 4.3: Развиване на експортни пазарни възможности за регионални органични продукти
Дейност 4.3.1 Оценка на текущите производствени обеми на съществуващите търговски биологични производители в региона и оценка на капацитета им за увеличение в бъдеще
Дейност 4.3.2 Разработване на стратегия за насърчаване на международните продажби чрез набор от мерки за подпомагане на износа, за да се развият нови пазари или да се разширят съществуващите пазари (например чрез изложения за природни и биологични продукти, срещи между фирми, мисии за продажби и т.н.)

Дейност 4.3.3 Идентифициране на експортните пазари, специфични за отделните култури, въз основа на регионалния производствен потенциал
Дейност 4.3.4 Въвеждане на концепцията за целево производство на висококачествени култури на експортните пазари
Дейност 4.3.5 Популяризиране на биологичните продукти от региона на изложения за биологични продукти в експортни дестинации
Дейност 4.3.6 Разработване на списъци на вносители на биологични продукти и ключови заинтересовани страни в целевите експортни пазари

6. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА МРЕЖАТА EOP-CBR

ПРИОРИТЕТНА ЦЕЛ 1 **Институционално укрепване на мрежата и нейните организации-членки**
Дейност 1.1 Създаване на оперативно седалище в МК и БГ и осигуряване на средства за укрепване на организационния и административния капацитет на мрежата
Дейност 1.2 Разширяване на членската база извън трансграничния регион
Дейност 1.3 Изграждане на капацитет за управление на проекти от страна на организациите-членки (национални координатори и ръководители на проекти), което да ги направи по-устойчиви и способни да допринесат за постигането на целите на мрежата
Дейност 1.4 Създаване на комуникационен план за подобряване на видимостта на мрежата и подобряване на комуникацията между членовете
Дейност 1.5 Подкрепа за създаването на награди за органични постижения, които да бъдат използвани за популяризиране на ценностите на устойчивото развитие и еко-социалната икономика
Дейност 1.6 Разработване на набор от допълнителни услуги, които да бъдат предоставени на членовете на базата на оценка на потребностите на услугите
ПРИОРИТЕТНА ЦЕЛ 2 **Позициониране на мрежата EOP-CBR като водеща организация за развитие на биологичното производство в региона и извън него**
Дейност 2.1 Стартиране и активно участие в застъпнически дейности, влияещи върху различни политики и правила, свързани с развитието на биологичното производство

Дейност 2.2 Поемане на активна роля в създаването и подпомагането на водещата регионална група за биологично развитие, която включва всички заинтересовани страни
Дейност 2.3 Създаване и поддържане на платформа за обмен на информация за биологичното производство и развитие на регионалното биологично движение
Дейност 2.4 Участие на мрежата в съвместното планиране и изпълнение на регионални проекти и дейности, които ще допринесат за развитието на биологичното производство и за преодоляване на проблемите в сектора
Дейност 2.5 Подобряване на секторната мрежа и обмен на ноу-хау, информация и бизнес сътрудничество (улесняване на международните срещи, особено по време на международни и регионални събития)
Дейност 2.6 По-нататъшно развитие и подобряване на уеб портала www.organic-trade.eu, създаване на онлайн платформа за подкрепа на биологичните производители (обмен на информация относно национални и европейски политики, търсене на партньори, публикации, уеб-семинари и други образователни програми, практики, видимост на членовете и биологични производители)
Дейност 2.7 Създаване на синергии с подобни уеб портали за обмяна на опит, уеб инструменти, материали и съдържание
Дейност 2.8 Поддържане на редовно актуализирана база данни на биологичните производители в региона и предоставянето му на разположение на всички членове и заинтересовани страни
Дейност 2.9 Създаване на списък с потенциални стратегически партньори (институции и ключови заинтересовани страни в областта на биологичното движение в региона и извън него) изграждане на партньорства и сътрудничество, разработване на съвместни проекти и кандидатстване за финансиране с цел създаване на възможност за обмен на информация и решения на общи проблеми
ПРИОРИТЕТНА ЦЕЛ 3 **Изграждане на онлайн базиран Регионален институт за биологично производство (РИОП)**
Дейност 3.1 Разработване на бизнес план за създаване на Регионален институт за биологично производство (РИОП)
Дейност 3.2 Разработване на сътрудничество между РИОП и образователни и изследователски институции, предприятия и други заинтересовани страни, за стимулиране на прилагането на обединени програми за научноизследователска и развойна дейност, практически научни изследвания и трансфер на технологии в биологичното земеделие
Дейност 3.3 Разработване на анализ на нуждите от трансфер на ноу-хау в региона
Дейност 3.4 Създаване на регионални образователни програми за биологични производители, които да станат достъпни и осъществими за биологичните производители (спонсорирани и съфинансирани програми)

Дейност 3.5 Осигуряване на финансиране и всички необходими условия (юридически, организационни) за създаване на Регионален институт за биологично производство
Дейност 3.6 Работа в мрежа с подходящи заинтересовани страни (особено с подобни институти в ЕС) и позициониране на РИОП в сектора

ОБОБЩЕНИЕ

В момента има много бариери, които ограничават приемането на биологичните практики от земеделските производители. Натискът от конвенционалното производство, неразвитата инфраструктура и недостатъчните пазарни възможности, неподходящите политики и държавна подкрепа, липсата на технически познания и оборудване, както и липсата на финансова сигурност са само някои от причините. Ето защо растежът на биологичния сектор зависи от по-нататъшната намеса в политиката и подкрепата за преодоляване на тези бариери. Отлични резултати в разработването на подкрепяща среда за увеличаване на растежа на биологичния сектор се постигат само, ако ползите от биологичното производство са признати и интегрирани в някои от основните национални политики, като: националната селскостопанска политика, екологичните политики, здравната политика, икономическите политики и т.н. Освен това различни държавни ведомства или агенции трябва да участват в разработването на политиките. По този начин биологичното производство може да бъде интегрирано и да бъде взето предвид при разпределянето на различни бюджетни програми. Местните и държавните правителства играят важна роля в развитието на биологичното производство чрез законодателство, развитие на вътрешния и външния пазар, подпомагане на научните изследвания, подпомагане на образованието и разширяване и обучителните дейности.

Понастоящем в Македония и в България има недостатъчно признание от страна на властите за екологичния и социално-икономическия потенциал и многобройните ползи, които биологичният сектор предоставя на обществото. С цел по-нататъшното развитие на биологичния сектор, представителите на правителството и политиците трябва да признаят дългосрочните ползи от биологичното производство. Освен това те трябва да разберат, че е по-евтино да се подкрепя биологичното производство, отколкото да се определят вредите от неустойчивите земеделски практики в конвенционалното производство. Много правителства, особено в развитите страни, признават това и прилагат цялостни мерки за подкрепа на биологичното производство. Важен принос за това е общественият натиск, предизвикан от опасенията за околната среда и здравето. Опитът показва, че устойчивото селско стопанство предоставя големи възможности за развитие на селските райони, тъй като общественият натиск ще продължи да расте. От тази гледна точка е безопасно да се приеме, че създаването на прогресивен биологичен производствен сектор в трансграничния регион е възможност за развитие, която не бива да се пренебрегва. Ето защо е много важно местните власти да се включат в координацията и подкрепата на биологичното производство и да осигурят морални, технически и финансови стимули за развитието на биологичния сектор.

Като се имат предвид ограничените ресурси на разположение, местните власти и заинтересованите страни от биологичния сектор следва внимателно да преценят ситуацията и да анализират ползите, които различните дейности ще окажат. Важно е заинтересованите страни да постигнат съгласие по общите цели, по основните

проблеми, които трябва да бъдат разгледани и до каква степен тези проблеми могат да бъдат решени. Чрез изграждането на мрежи и координацията на съвместните дейности с други заинтересовани страни от сектора, местните власти могат да споделят отговорности, разходи и ресурси с други заинтересовани страни в развитието на сектора. Следователно може да се обърне внимание и на изпълнението на проекти, финансирани от ЕС, както и на достъпа до фондовете за развитие на ЕС. По този начин се препоръчва широка комуникация с онези, които имат опит в областта на биологичното земеделие. Има и положителен опит, при който задачите за идентифициране и изпълнение на програмите за подпомагане се делегират на различни заинтересовани страни от сектора, а местното правителство има координираща роля.

Важна възможност за осигуряване на заинтересовани лица, която ще позволи изграждането на мрежи и участието на всички други заинтересовани страни и координиране на Ръководна група за трансгранично регионално биологично развитие, е подкрепянето на мрежата EOP-CBR като структура, създадена от заинтересовани страни от биологичния сектор, с цел подпомагане на развитието на био сектора на трансгранично регионалното ниво.

Interreg - IPA CBC
CCI 2014TC16I5CB006

ПАРТНЬОР В БЪЛГАРИЯ / PARTNER IN BULGARIA

СДРУЖЕНИЕ СЪВРЕМИЕ / ASSOCIATION SAVREMIE
ул. Македония № 36, 2800 Сандански, България
36 Macedonia Str., 2800 Sandanski, Bulgaria
tel: 00359 876 882050
e-mail: savremie@yahoo.com
www.savremie.org

ПАРТНЕР ВО МАКЕДОНИЈА / PARTNER IN MACEDONIA

Macedonian Organic Producers Federation

ФЕДЕРАЦИЈА НА ПРОИЗВОДИТЕЛИ НА ОРГАНСКИ ПРОИЗВОДИ НА МАКЕДОНИЈА (ФПОПМ)
MACEDONIAN ORGANIC PRODUCERS FEDERATION (MOPF)
ул. Младинска № 146, 2400 Струмица, Македония
146 Mladinska Str., 2400 Strumica, Macedonia
tel: 00359 78 212 388
e-mail: info@fpopm.com
www.fpopm.com

Тази публикация е изготвена с финансовата помощ на Европейския съюз чрез ИНТЕРРЕГ-ИПП трансгранична програма България - Македония, CCI Nr. 2014TC16I5CB006.

За съдържанието на тази публикация изцяло са отговорни Сдружение СЪВРЕМИЕ и Федерацията на производителите на органични продукти на Македония и по никакъв начин не отразява официалната позиция на Европейския съюз или на управляващия орган на програмата.

This publication has been produced with the assistance of the European Union through the Interreg-IPA CBC Bulgaria-the former Yugoslav Republic of Macedonia Programme, CCI No 2014TC16I5CB006.

The content of this publication is the sole responsibility of Association SAVREMIE and Macedonian Organic Producers Federation and can in no way be taked to reflect the views of the European Union or the Managing Authority of the Programme.

Този проект е съфинансиран от Европейския съюз чрез ИНТЕРРЕГ-ИПП трансгранична програма България - Македония

The Project is co-funded by EU through the Interreg-IPA CBC Bulgaria - the former Yugoslav Republic of Macedonia Programme